

KROK

2018 4
ročník 15.

Kulturní Revue
Olomouckého Kraje

TÉMA ČÍSLA:
FOTOGRAFIE 21. STOLETÍ

Z OBSAHU

KOLEMJDOUNÍ OLOMOUCÍ /
OLOMOUC VE FOTOGRAFIÍCH
A VERŠÍCH

VLADIMÍR JANEK / SUBJEKTIVNÍ
VNÍMÁNÍ KRAJINY

SE SVATOPLUKEM KLESNILEM
O RADOSTI Z KRÁSNÝCH
A SMYSLUPLNÝCH FOTOGRAFIÍ

PAVEL ROZSÍVAL / FOTOGRAFIE
JSOU HLASEM TÍCHA

JSME ZE STEJNÉ PLANETY /
J. PŘIVŘEL, Š. BEREC, T. HELÍSEK,
D. MACHÁČEK

BÁRA VÁVROVÁ / FOTOGRAFIE
S EMOCEMI A PŘÍBĚHEM

ČASOSBĚRNÁ KINEMATOGRAFIE
JIŘÍHO BAJÁKA

TOMÁŠ HELÍSEK / FOTOGRAF BEZ
BARIÉR

ZA FOTOGRAFEM JIŘÍM FRAITEM

KROK Kulturní revue
Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 15., číslo 4,
vychází čtyřikrát ročně
Vedoucí redaktor:
Mgr. Lukáš Neumann, Ph.D.
Odpovědná redaktorka:
Mgr. Lucie Rysnerová
Redakční rada:
RNDr. Jitka Holásková
Mgr. Miloš Korhoň
Mgr. Michaela Helonová
PhDr. Jindřich Garčic
RNDr. Lenka Prucková
Mgr. Hana Jakůbková
PhDr. Marie Dokoupilová
Mgr. Lubor Maloň
Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
tel.: 585 205 311
fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
internet: www.vkol.cz/krok
facebook: <https://www.facebook.com/kulturnirevue>
IČO: 100625
Grafická úprava:
Jan Krátký
Předtisková příprava a tisk:
Martin Navrátil
ISSN:
1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace:
MK ČR E 6450
Uzávěrka čísla:
30. září 2018

OBSAH

Úvodník: Lukáš Neumann 2

TÉMA ČÍSLA: Fotografie 21. století

Fotografie na Olomoucku po roce 1989 (Štěpánka Bielešová)	3
Kolemjdoucí Olomoucí / Olomouc ve fotografiích a verších Davida Macháčka a Jiřího Přivřela (J. Přivřel)	6
Vladimír Janek: Subjektivní vnímání krajiny (Š. Bielešová, L. Neumann)	12
„Mám radost z krásných a smysluplných fotografií“ / Se Svatoplukem Klesnilem o <i>Chvilích šampionů</i> a <i>Dočasné přítomnosti</i> (L. Neumann)	18
Pavel Rozsival: Fotografie jsou hlasem ticha (Ivan Hlavatý)	22
Jsmo ze stejné planety / Projekt o lidech, pomyslých kořenech a skutečných domovech (D. Macháček, J. Přivřel)	27
Bára Vávrová: Fotografie s emocemi a příběhem (L. Neumann)	32
Časosběrná kinematografie Jiřího Bajáka / Od kruté a nemilosrdné pravdy jednoho mailu k projektům pro BBC či National Geographic (L. Neumann)	37
Vznik a zánik olomoucké Galerie Café Amadeus, její minulost a současnost (Vladimír Meletzký)	42
Tomáš Helisek, fotograf bez bariér (J. Přivřel)	45
Fotograf z teplákového města – Hynek Polák (Veronika Sovková)	51
A pak i mě dostihla digitální fotografie... (Zdenka Žichovská)	55
Den, kdy nefotím, považuji téměř za promarněný (Elena Valeriánová)	57
Abstraktní fotografie Dalibora Sedláka (Vlasta Hlůzová)	60
Za fotografem Jiřím Fraitem (Jiří Hastík)	61

KULTURNÍ ITINERÁŘ

Rukověť návštěvníka kulturních událostí (listopad 2018 – únor 2019) 69

Téma čísla 1/2019: Knihovny, knihkupci a knižní kultura

Obálka revue: *Vaniťák*, z cyklu Muzeálie. Foto: Pavel Rozsival.
Foto na vnitřní obálce, s. 2: Štefan Berec, s. 3: Tomáš Helisek
Foto na zadním přebalu čísla: Vladimír Janek

Úvodník

Vážení a milí čtenáři revue KROK, jubilejní patnáctý ročník existence časopisu je již minulostí; redakce ponechává na Vašem laskavém posouzení, zda se vydal, či zda Vám ne všechna čísla takzvané padla do noty. Jako pomyslný bonbónek – a i s ohledem na předvánoční čas, v našich končinách vyhřelý do podoby honby za materiálním obveselením sebe sama a bližních – jsme pro Vás připravili číslo spíše rozjímavé a zklidňující, věnované rozličným podobám fotografie v době nejsoučasnější. Někteří z „autorů“ 4. čísla KROKu se tomuto krásnému a smysluplnému řemeslu/druhu umění/povznášejícímu koníčku věnují coby profesionálové v rolích pedagogů, lektorů, moderněji řečeno vedoucích workshopů, druzí

jej provozují ve volných chvílích jen a pouze pro potěchu duše, z jistého druhu puzení, že věci-okolní entity vidí a chtějí na ně nahlížet a zachytit je tak nějak jinak... V jiném nasvícení, v jiné perspektivě. Nebo je jinak, bezrozměrně, v chudých kulisách vidíme my? My ne-fotografové? Každý nějakým způsobem „snímáme“ své okolí, ale řekněte sami, není nádherné, když tento individuálně obtížně zprostředkovatelný akt nám fotografie zachytí jednou provždy?

Představovat jednotlivé autory čísla by bylo zbytečným doprovodným efektem, pověstným nošením dříví do lesa... Ostatně to hlavní – estetický prožitek, dojem překvapivého zvratu, pointy či pouhého vnuknutí – obstarají fotografie samotné, případně pak komentáře jejich autorů k nim.

Omlouváme se zároveň autorům, jejichž články připadají do rubriky VARIA – protentokrát a zcela výjimečně jsme se rozhodli „nenarušovat“ jednoduché tematické zaměření čísla. V úvodním čísle nového ročníku již VARIA prostor dostanou. Ostatně, když jsme u zmínky o následujícím ročníku KROKu, na této stránce uveřejňujeme přehled témat, jimž budou věnována jednotlivá čísla, která vyjdou v roce 2019.

Dovolte mi na samý závěr poděkovat Jiřímu Přivřelovi za spolupráci na tomto fotografickém čísle a Vám, čtenářům KROKu, za Vaši přízeň a do nového roku Vám popřát občerstvující zážitky při setkání s uměním všelikeho druhu...

Za redakci revue KROK *Lukáš Neumann*

TÉMATATA PRO ROK 2019:

- 1/2019 – **Knihovny, knihkupci a knižní kultura**
(uzávěrka čísla ke dni 31. 12. 2018)
- 2/2019 – **Pivovarnictví** (31. 3. 2019)
- 3/2019 – **Turistika/turistické kluby** (30. 6. 2019)
- 4/2019 – **Přelomový listopad 1989** (30. 9. 2019)

Elena Valeriánová, *Lapač snů*

Fotografie na Olomoucku po roce 1989

Štěpánka Bielešová

Začátek devadesátých let minulého století otevřel nové obzory v mnoha oborech a oblastech. Řada záslužných aktivit však už v dravé době neobstála. V Olomouci zanikly tradiční národní fotografické přehlídky, své dveře uzavřela Galerie v podloubí, poklesl zájem o společnou klubovou činnost fotografů. Vznikly však i nové iniciativy. Například v rámci Univerzity Palackého v Olomouci se díky úsilí Hany Myslivečkové podařilo zanést výuku fotografie do struktury Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty. V nově budovaném moderním pedagogickém pracovišti krátce mezi lety 1989–1991 působil nejdříve fotograf Michal Macků (*1963), po něm se od roku 1992 role vyučujícího ujal Petr Zatloukal (*1956), který je stejně jako Macků žákem Miloslava Stibora z fotografické speciálky lidové školy umění. Macků se v té době etabloval především v zahraničí jako autor aktů a autoportrétů. Naopak Zatloukal se již zpočátku profiloval jako autor reportáží z koncertů a kulturních akcí. Své zkušenosti reportéra a dokumentaristy naplno využil v roce 1989 v cyklu *Gaudiamus*, ve kterém se mu podařilo zachytit studentské akce a události spjaté se Sametovou revolucí v Olomouci. V letech 2012–2016 také na katedře působil fotograf Jiří Sosna (*1982). Ten také od roku 2015 převzal po Mileně Valuškové výuku fotografie na ZUŠ M. Stibora. K jeho nejzdařilejším souborům patří barevná studie v přírodě *Modrý kabátek* z roku 2006.

V roce 1993 se také začal nově utvářet Obor tvůrčí fotografie, zahrnutý do širší činnosti oddělení výtvarné výchovy při Domě dětí a mládeže v Olomouci. Zakladatelské role a koncepční práce se ujal od školního roku 1993/1994 Vladimír Janek (*1962). Janek je absolventem Fakulty strojního inženýrství Vysoké školy báňské v Ostravě (1980–1985), v letech 1988–1990 navštěvoval obor tvůrčí fotografie u Bořka Sousedíka (*1946) na Lidové

konzervatoři v Ostravě. V rámci oboru se Jankovi podařilo vychovat řadu nadějných fotografů. Mezi nejúspěšnější patří například Magda Šlezarová, která ve studiu fotografie pokračovala dále na Vysoké škole umělecko-průmyslové v Praze, nebo Michaela Kuzikovská a Jakub Hadam, oba toho času přijati ke studiu na Institut tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě, a Ondřej Hruška, dnes již absolvent ateliéru reklamní fotografie při Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Úroveň fotografie v olomouckém regionu ovlivnila řada fotografů, kteří studovali na Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě. K úspěšným absolventům této školy náleží Josef Pališek, emeritní fotograf Státního okresního archivu, nebo Pavel Rozsival, fotodokumentarista Vlastivědného muzea v Olomouci. Z mladší generace na sebe upozornil především Svatopluk Klesnil (*1977), který například v roce 2009 získal druhou cenou v prestižní soutěži Czech Press Photo v kategorii *Každodenní život* za soubor *Chvilé šampionů*. Klesnil se také dlouhodobě věnuje výchově nových fotografických talentů. V rámci jeho *České fotoškoly* se vyprofilovali například Michaela Spurná (*1981), několikrát oceněná cenou Czech Press Photo, nebo Barbora Skopalíková (*1984). Obě autorky také poprvé samostatně vystavovaly v komorní Galerii Café Amadeus, která se ve svém programu systematicky od roku 2009 zaměřuje na prezentaci současné fotografie a úzce spolupracuje s Institutem tvůrčí fotografie v Opavě. Vystavovali zde například jeho absolventi Oldřich Malachta z Jeseníka, Lenka Sedláčková z Prostějova nebo olomoučan David Komínek. Fotograf Jiří Doležel zde představil svůj projekt *Stopy paměti*, ve kterém dokumentoval osobnosti tzv. třetího odboje. Samostatnou prezentaci zde měla i fotografka Kristýna Erbenová (*1987). Z dalších olomouckých autorů se zde představili ještě

naturalizovaný Olomoučan Ladislav Hrinda, absolvent Vysoké školy dopravní v Žilině, nebo trio Martin Cenkl, Tomáš Jakubec a Robin Závodný, studenti fotografického ateliéru Mileny Valuškové. Prostor v galerii také dostali studenti České fotoškoly (Denisa Cholastová, Tereza Ondrušková, Jiří Kašpárek, Eva Pandulová, Lucie Podhorná, Iva Višinková, Zbyněk Kosík či Tomáš Pavlíček) včetně svého vedoucího Svatopluka Klesnila.

Také v rámci výstavních programů dalších olomouckých galerií se podařilo vystopovat díla zajímavých místních fotografů. Do okruhu vystavujících Galerie G patří pravidelně fotografové Vladimír Janek, David Dusík, Marek Trizuljak či Lenka S. Leonidou. Také v programu Galerie Caesar pravidelně figurovali fotografové pocházející z olomouckého regionu. Samostatně zde prezentovali svoji tvorbu renomovaní fotografové: dokumentarista Jindřich Štreit, fotografka a pedagožka Milena Valušková, fotograf a historik fotografie Vladimír Birgus;

dále pak například Michal Macků, autor experimentálních geláží, nebo Ivo Přeček, člen poválečné fotografické skupiny DOFO. Řadu fotografů doplňují ještě autoři Petr Zatloukal a Michal Kalhous, absolvent fotografické speciálky Mileny Valuškové působící při ZUŠ, nebo Miroslav Urban, dokumentátor funerálních plastik. Fotografickou tvorbu zde částečně představili i konceptuální umělci Milena Dopitová, rodačka ze Šternberka, či olomoučané Václav Stratil a performer a akční umělec Vladimír Havlík. Menší výstavní projekty zde realizovali Jan Herynek, Jana Kasalová, Jan Krčička, Vladimír Pospíšil, Dalibor Sedlák a další.

Kromě výstavní činnosti se v Olomouci rozvíjela i publikační činnost v oblasti fotografie. Pravidelnou platformu pro fotografy střední a nejmladší generace poskytl na svých stránkách od roku 2003 dvouměsíčník pro kulturu a dialog *Listy*. Za dobu patnácti let existence zde byly uveřejněny profily a rozhovory s mnoha fotografy spjatými s regionem. Rubriky „fotografie“ se od roku 2004 koncepčně ujal grafik časopisu Jan Světlík (*1970), sám fotograficky činný a mimo jiné i absolvent Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě. Vedl ji zhruba dva roky a uveřejnil fotografické práce olomouckých fotožurnalistů Libora Teichmanna (*1966) a Ladislava Galgonka (*1946). Představil také tvorbu Jindřicha Štreita, Tomáše Macička (*1966) a svůj dokumentární projekt *Zde bydlí... bezdomovec*. Po něm rubriku převzal Tomáš Tichák (*1957), který ji ve spolupráci s Jindřichem Štreitem vede dodnes.

Svatopluk Klesnil: *Chvilé šampiónů* (2009). Soubor fotografií, dokumentujících dění na soutěžích a výstavách plemenného skotu, byl oceněn druhou cenou v prestižní soutěži Czech Press Photo v kategorii Každodenní život.

V roce 2005 se na stránkách Listů objevil dokumentární cyklus z vydělených komunit *Ostrovky* hranického rodáka Tomáše Pospěcha (*1974). O rok později zde publikovali Emil Pališek (*1977) cyklus fotografií z vietnamské komunity a Jiří Doležel (*1965) fotografie, které vznikly po zemětřesení v Pákistánu. Všichni tři jsou absolventy Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě. V určitém generačním kontrastu byl uveřejněn i profil olomouckého rodáka a dnes již uznávaného fotografa Gustava Aulehly (*1931). Jeho fotografie zachycující události roku 1968 doprovázel rozhovor s podtitulem „*tanky, pak kočárky*“. V krátkém medailonu pod textem napsal teoretik Vladimír Birgus o jeho snímcích, „*že jsou většinou komponovány velmi jednoduše, ale jsou v nich eliminovány rušivé podružné prvky a často je v nich kladen záměrný důraz na kontrasty dvou i více motivů a paralelních dějů. (...) I když jeho snímky patří do humanistického dokumentu, oslavují obyčejný život a nepostrádají humor ani lyričnost, jsou syrovější a nekompromisnější, než tehdy u nás bylo zvykem*“. Mimořádně se v řadě začínajících a současných autorů vyjímal také medailon olomoucké fotografky Mileny Valuškové, který doprovázely fotografie ze začátku osmdesátých let minulého století, zachycující život v dělnické kolonii ve Štěpánově.

V roce 2009 publikovali své fotografie v *Listech* další olomoučtí autoři: Pavel Rozsívál (*1960), Tomáš Herynek (*1970) a Vladimír Janek (*1962). O rok později se představil další z řady absolventů Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě, Svatopluk Klesnil (*1977). Ve druhém čísle *Listů* z roku 2011 se uvedl Imrich Veber (*1987) se souborem městských dokumentárních fotografií *HOMOurban*. Ve stejném čísle se čtenáři seznámili i s tvorbou Martina Studeného (*1982), který se zaměřil na prostředí a činnost dobrovolných hasičů ve Velkém Týnci. Třetí číslo tohoto ročníku ukázalo dokument výtvarníka a básníka Petra Palarčíka (*1963) o olomoucké hospodě *U muzea* a jeho svébytných návštěvníků. Ještě podivnější téma – dokumentaci hřbitova z města Soroka v Moldavsku zveřejnil – Miroslav Urban (*1953). Ten od konce sedmdesátých

let minulého století mapuje opuštěná a zpustlá pohřebiště. V českých zemích se snaží o systematickou dokumentaci, po Evropě a zbytku světa náhodně a dle svých finančních možností. Naopak svět velmi živých lidí ukázal jesenic-
ký autor Oldřich Malachta. Ten se v souboru *Trampové* zaměřil na trampskou komunitu a dokumentaci života uprostřed přírody. V čísle 4/2017 vyšly fotografie Boba Pacholika, zobrazující současného (také absurdního, podobně jako je tomu na Pacholikových fotkách z 80. let) ducha Prostějova „tvořeného“ samotnými Prostějovany. V šestém, posledním, čísle ročníku 2017 na stránkách Listů představil své fotografie pořízené v prostředí olomoucké Charity a Armády spásy pod názvem *Kde domov můj* světoznámý fotograf, trvalý rádce a patron této rubriky Jindřich Štreit.

K prvnímú důkladnějšímu zhodnocení fotografie a fotografů z olomouckého regionu došlo až v roce 2012. Na výstavě, ale především pak v přehledové publikaci *Civilizované iluze* se v širším národním kontextu ocitla jak díla amatérských průkopníků fotografického média ze začátku minulého století (Jan Unger, Miloš Roháč, Bernard Gottlieb, Antonín Hábl, Otakar Lenhart, Karel Kašpařík), tak i díla významných experimentátorů z let šedesátých, sdružených ve skupině DOFO (Zdeněk Matlocha, Ivo Přeček, Rupert Kytka, Jan Hajn, Jaromír Kohoutek, Vojtěch Sapara, Antonín Gribovský, Jaroslav Vávra). Neopominuti zůstali i originální solitéři (Václav Zykmond, Jan Svoboda, Miloslav Stibor) nebo významní současníci (Havlík Vladimír, Michal Macků, Milena Valušková, Milena Dopitová, Václav Stratil). Zvláštní pozornost byla věnována dokumentaristům spjatých s regionem (Vladimír Birgus, Jindřich Štreit, Svatopluk Klesnil, Tomáš Pospěch).

Autorka příspěvku je vedoucí oddělení Muzea moderního umění – Středoevropské forum Olomouc a kurátorkou sbírky fotografie MUO.

bieleszova@muo.cz

Kolemjdoucí Olomoucí

Olomouc ve fotografiích a verších Davida Macháčka a Jiřího Přivřela

S Davidem Macháčkem jsem se seznámil díky facebooku, kam dává každý den alespoň jeden příspěvek. Od roku 2014 si píše deník. Tedy píše a fotí, abych byl přesnější. Každý den vyfotí mobilním telefonem jednu fotografii a napíše k ní dvojverší. Zpočátku fotil především architekturu. Snad až v okamžiku, kdy měl vyfocené všechny stavby z období české architektonické moderny, zakomponoval do svých snímků i lidi, krajinu, nečekaně objevené zátiší, všední situace.

David žije v Pardubicích. Toto město je tak na jeho fotografiích zvěčněno vícekrát než jiné. Z fotografií a veršů by východočeské město mohlo vydávat tradiční ročenku. David pracuje jako reportér v pořadu Reportéři ČT, takže je často na cestách. To přidává jeho fotografiím a všedním dnům na rozmanitost. V jeho deníku se tak několikrát objevila i Olomouc. Jeho oblíbená místa jsou ale i Berlín či Paříž nebo stadiony, kde zrovna koncertují U2, případně koncertní backstage. Právě jeho fotografie z hudebního prostředí, zachycující Dana Bárta, Lenku Dusilovou či Mňága a Žďorp, valmezskou kapelu, kterou fotografuje dlouhodobě, bylo v roce 2017 možné vidět v olomouckém coworkingovém centru Vault 42.

Poprvé jsme se setkali v červnu 2016 na akci Oranjééé ve Velké Bystrici, kterou David dokumentoval. Potřetí v květnu tohoto roku, příznačně na koncertu olomoucké kapely Nylon Jail, s jejímiž muzikanty nás pojí přátelství. Ono facebookovou hantýrkou řečené „přátelé přátel“ ve skutečnosti. Tehdy jsme dění na pódiu fotili oba. Davidovi vděčím za inspiraci, kterak spojit fotografii s poezií. Dvě

*Být jen tak kavárenskou povalečkou
když nedělní večer líně se vleče
Za celým týdnem být tou sladkou tečkou
co ztracené dny marně hledá v kleče
(J. P.)*

možnosti vyjádření, které jsou mně samotnému vlastní. Hýčkám si tak již delší dobu přání, uspořádat v Olomouci společnou výstavu z olomouckých momentek. K tomu zatím nedošlo a možná, že ani nedojde. Možná že tak nakonec zůstane jen u následujících stránek. Kdo ví...

David příležitostně své fotografie vystavuje. Nikterak o to neusiluje, jsou to výstavy spíše na přání jeho přátel. Tak tomu bylo na výstavě v Přerově na podzim roku 2016, kde jsme se viděli podruhé. Sám své fotografie nepovažuje za umění. Pořád pro něj zůstávají jen stránkami v deníku. Jen vzpomínkou na jeden den v životě. Nic víc, nic méně.

Jiří Přivřel

*Satelit vyslal čerstvá meteodata
Výhled počasí více než slušný
Mraky nadýchané jak cukrová vata
zvěstují sladký let horkovzdušný
(J. P.)*

*Zas aby tancoval jak jiný mu píská
Dancing in the rain Dešti dnes neuteče
Když po suchu v teniskách zoufale si stýská
A život ždímá Jen co ho ze sebe vleče
(J. P.)*

*Najít rovnováhu Najít vlastní těžiště
Nebát se vlastních stínů z minulosti
Co schované čekají až slápněš do prázdna
Co schované čekají kam slápněš pro přístě
Na ostří nože Na hraně milosti
je budoucnost nejistá a minulost zrádná
(J. P.)*

*Býti svým vlastním pánem či otrokem?
Držet své tempo nebo tempo s dobou?
Pádit nebo se courat krok za krokem?
Volit to či ono? Nebo něco z obou?
(J. P.)*

*U svatého Mořice varhany zní
Tady se brali když byli oba mladí
Zůstali spolu ona s ním a on s ní
Jen jiný varhaník dnes varhany ladí
(J. P.)*

*Stáří jde přikrokem a je už nahrbené
zatímco dětství kráčí tanečními kroky
Pohledy svými se minulí. Nota bene
minulí se o celé světelné roky
(J. P.)*

*Asi to netuší, ty dvě babky
Že na ně slova prší víc než kapky
(D. M., 22. říjen 2014)*

*Zatajený dech
Světluška na schodech
(D. M., 3. červen 2016)*

*Zed' nářků i tichých přání
Naděje a vzpomínání
(D. M., 5. červen 2016)*

*Bílé ticho to špatné schová
Sněhové odpustky za bolavá slova
(D. M., 17. únor 2017)*

Vladimír Janek: Subjektivní vnímání krajiny

Fotografii se olomoucký rodák **Vladimír Janek** (*1962), mj. pedagog a filmový dokumentarista, věnuje systematicky od poloviny osmdesátých let. Po dokončení studia na Fakultě strojního inženýrství VŠB v Ostravě r. 1985 směřovaly jeho umělecké šlépěje na obor tvůrčí fotografie (1988–1990, B. Sousedík) na Lidovou konzervatoř v Ostravě a poté na studium oboru audiovizuální tvorba (1990–1991) vyučovaném na Pedagogické fakultě v Hradci Králové. Od roku 1992 pracuje v olomouckém Domě dětí a mládeže, kde na oddělení výtvarné výchovy vyučuje tvůrčí fotografii a videotvorbu. Je autorem dokumentárních filmů o dětském výtvarném projevu a osobnostech českého umění, které se věnují výtvarné pedagogice. V tomto prostředí také intenzivně fotografuje (cyklus *Dokument zážitku*). Od poloviny devadesátých let se věnuje také divadelní fotografii. V poslední době začíná pracovat na fotografickém cyklu *Příběhy obyčejných věcí*. V letech 1986–1992 byl členem Fotoklubu Litovel. Od roku 1994 je členem Unie výtvarných umělců Olomoucka a v roce 2004 zakládá společně s kolegy sdružení výtvarných pedagogů – Olomoucká paleta.

Z nedávných samostatných výstav V. Janka uveďme *Kousky z divadla* (Galerie Knihovny města Olomouce – Brněnská; 2016) a *Subjektivní fotografie* (Galerie Vinohradská 12, Český rozhlas, Praha; 2018), z kolektivních výstav v poslední době zmíníme např. *Olomoučtí umělci* (Krakow, 2017) či *Ateliéry* (Galerie města Olomouce, 2018).

„Fotografickou tvorbu Vladimíra Janka lze připodobnit k listování v objemné knize, kterou její autor sestavoval v nepravidelných intervalech zhruba pětadvacet let. Obracíme-li jednotlivé listy, objevují se nám postupně detaily interiérů, nalezená zátíší a objekty, které střídají městské scenérie a pohledy do exteriérů. Někdy tu v kompozici najdeme zlomky přírody, jindy je důraz položen na anonymní figuru, často se autor zaměřuje i na zajímavou strukturu. Vždy však významnou roli mezi jednotlivými elementy

fotografické kompozice hrají vztahy. Zachycení jejich jemných nuancí v čase s sebou nese i dávno odeznělé pocity, myšlenky a nálady. Někdy jsou tyto vztahy tak neznatelné, že divák znejistí a scénu vnímá jako nedokončenou, kde se paradoxním pojítkem stává jakási vzájemná odtrženost nebo míjení několika příběhů. (...)

Vladimír Janek pracuje na technicky vynikající úrovni, ale přesto je jeho tvůrčí metoda spíše intuitivní. Předměty, lidé a přírodniny na jeho snímcích jsou sice konkrétní, ale díky autorově pohledu získávají potenciál nadčasové kompozice, zaplněné tu postavami lovců mamutů, tu divoženkami a anděly. Jankovy fotografie nás proto trochu matou, autor sice dokumentuje dění ve svém okolí, ale na snímcích nenalzáme jen prostý odraz reality, ale spíše její asociativní verzi. Poměrně rozsáhlý cyklus *Dokument zážitku* plní zčásti i roli osobního deníku, do kterého autor zaznamenává nejen obecné události, ale především své poznatky, dojmy a pocity z konkrétní akce.

V posledních letech se Janek vrací k přírodě, k městským a krajinným exteriérům, do kterých občas nechává vstupovat jako protikladný prvek člověka a jeho stopu. Ať už je to v podobě gesta rukou nebo v dlouhé světelné expozici, která dotváří linearitu daného záznamu. Citlivě také vyhledává kontrastní černobílé přírodní struktury (rákosí, traviny), které na snímku získávají charakter grafického rastru. Jankovy fotografie se tak dostávají do souvislosti s širším duchovním podhoubím olomoucké výtvarné scény, kterou už od 80. let 20. století silně zasáhl jak fenomén kresby, tak především inklinace ke krajinným motivům a duchovnímu rozměru jejího ztvárnění.“

Štěpánka Bielešová
(z katalogu *Vladimír Janek / Fotografie 1987–2012*)

Setkání, Louka 2010, digitální fotografie, 30x30 cm
(Z cyklu *Zátíší / Duchovní prostor / Víze*)

Kresba, Krahulčí 2009, digitální fotografie, 40x50 cm (Z cyklu Krajina)

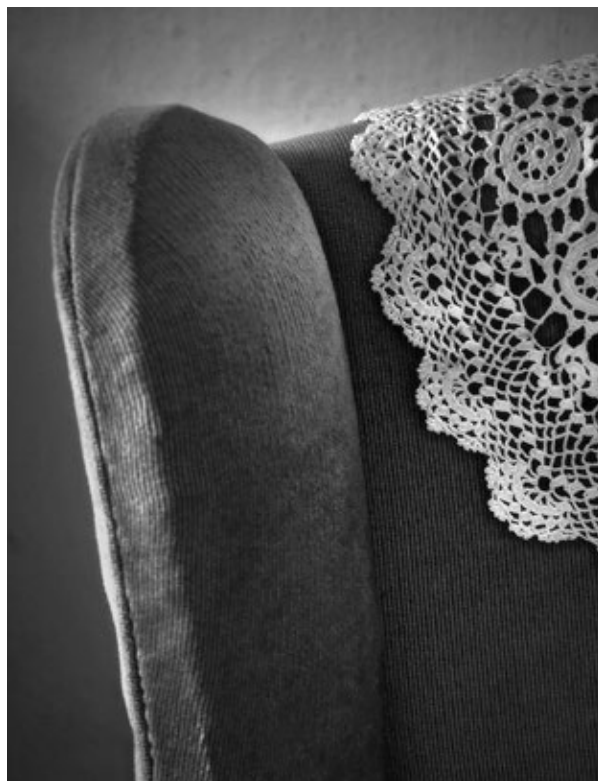
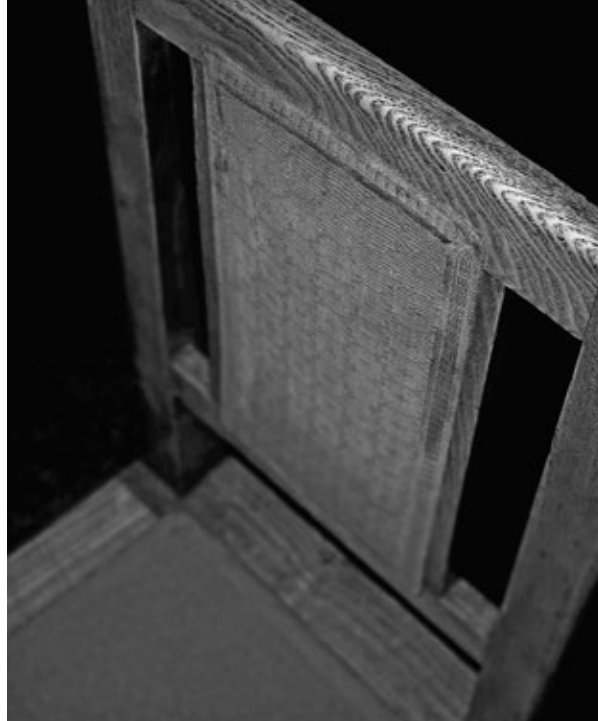
Vlasy, Olomouc, 1990, bromostříbrná fotografie, 29 x 39 cm (z cyklu Dokument zážitku)

Pozdrav krajíně, Olomouc 1993, bromostříbrná fotografie, 28x39 cm (Z cyklu Krajina)

Všechny fotografie V. Janka na této stránce pocházejí z cyklu *Příběhy obyčejných věcí* (2016–2017, digitální fotografie, 40x50 cm).

„Mám radost z krásných a smysluplných fotografií“

S fotografem Svatoplukem Klesnilem o Chvilích šampiónů a Dočasné přítomnosti

Pane Klesnile, vystudoval jste fotografii na vysoké škole, působíte jako lektor kurzů tvůrčí fotografie České fotškoly. Jak se to snoubí s volnou tvorbou, resp., kde jste v sobě objevil chuť k lektorování veřejnosti, pedagogů fotografie, ve firmách či institucích? Je nějaký okruh klientů Vaším oblíbeným?

Fotografie je už 20 let má velká vášeň v mnoha podobách. Mám radost z krásných anebo smysluplných fotografií a je jedno, jestli jsem je vytvořil já, anebo někdo jiný. Proto mě i baví pomáhat tomu, kdo má zájem zdokonalit své fotografie po tvůrčí stránce. Také mí klienti z řad institucí a firem si uvědomují, že musí zlepšit své vizuální výstupy při dokumentování každodenních pracovních situací. Nestačí si jenom jednou za čas najmout profesionály. To, že mě fotografie živí, nikdy nebylo mým cílem. Pouze jsem se chtěl zabývat fotografií a dosáhnout co nejvyšší úrovně, zbytek přišel sám.

Mohl byste čtenářům KROKu sdělit, na co se zaměřujete ve Vaší volné tvorbě?

Věnuji se dokumentárním tématům ze společnosti lidí. Tématům, ke kterým mám silný osobní vztah, která mě obohacují o znalosti všeho druhu, ale hlavně vedou k mému obecnému poznávání lidského společenství a tím i také sebe sama.

Za soubor snímků *Chvilie šampiónů*, dokumentujících dění na soutěžích a výstavách plemenného skotu, jste byl oceněn v prestižní soutěži Czech Press Photo v kategorii Každodenní život. Proč jste si zvolil jako téma právě fotografie z tohoto prostředí? Co pro Vás ocenění znamená, co Vám přineslo?

Jako dítě jsem vyrůstal na vesnici. V nedalekém JZD s kravíny jsme s kamarády hráli mnoho her anebo zvěda-

vě sledovali práci dospělých. Téma soutěží plemenného skotu mě zaujalo až v dospělosti při jedné návštěvě této akce natolik, že jsem se tomu začal věnovat s fotoaparátem v ruce. Výstavní skot zde byl opečovávan ve stylu módních přehlídek se všim všudy. Kadeřníci tupirovali a stříhali srst, kosmetickými prostředky vylepšovali barvu kůže a používali další strategie. Cílem bylo zdůraznit krásu, schovat nedokonalosti, získat výhodu nad ostatními, vyhrát, a tím ve výsledku obhájit svou existenci. Viděl jsem v tom alegorii s lidskou společností v mírně absurdní podobě. Tématu jsem se věnoval dva roky a fotografoval na 14, 15 akcích ve třech zemích. Na konci jsem vybral přibližně 30 fotografií k výstavním účelům. Cena *Czech Press Photo* mě samo-

Kaple sv. Jeronýma v obci Veverí v období tzv. První republiky.

zřejmě potěšila. Může to být pro některé jedno z vodítek, že odvádíte kvalitní práci.

V soutěži Czech Press Photo jste také získal nominaci na nejlepší portrétní sérii roku 2016. *Dočasná přítomnost*, tak se jmenuje tato série z oblasti Nízkého Jeseníku, kde do konce 2. světové války žili téměř výhradně Němci. O čem tato série vypráví?

Dočasná přítomnost vypráví příběhy lidí, míst a sakrálních staveb, které jsou s oblastí Nízkého Jeseníku často bolestně spjaté. V časovém úseku čtyř, pěti lidských generací spojují staré materiály a fotografie se současným stavem. Podařilo se mi také najít německé rodáky z těchto míst, kteří byli po 2. světové válce nedobrovolně vystěhováni do Německa, kde dodnes žijí roztroušeni po celé zemi. Od nich jsem získal fotografie i dokumenty z rodinných alb, které si odvezli při jejich vystěhování a zde v Čechách nejsou známé.

Součaná podoba kaple sv. Jeronýma.

Jak jste získal materiály a fotografie z pozdějších období?

Po Němcích od druhé poloviny čtyřicátých let přišli noví dobrovolní obyvatelé, ale i vyhnanci odjinud. Materiály jsem získal opět z jejich soukromých zdrojů, ale také z farních kronik a státních institucí. Velký přínos a pomoc byla ze strany fotografa Jindřicha Štreita, který zde fotografoval v době tzv. normalizace a má bohatý archiv svých fotografií z jednotlivých míst. Všem patří velké poděkování za ochotu a pomoc při vzniku tohoto tématu.

Jak vnímají svůj osud po 2. světové válce tito němečtí rodáci a jaký nyní mají vztah k místům, kde se narodili?

Většina z těch, s nimiž jsem se setkal, berou nucené vystěhování jako křivdu, která ale už zásadně neovlivňuje jejich současné životy. Na původní domovy vzpomínají s nostalgii. Fotografie, věci a truhla, se kterou odcházeli ze svých domovů, jsou vždy na čestném místě domácnosti.

Ulice, osady, nově vybudované zemědělské usedlosti nesou jména rodných vesnic. Vrcholem jejich vzpomínek na původní domov byla finanční sbírka rodáků z Jesenicka; ze získaných prostředků se začátkem tohoto století postavila v Durynsku věrná kopie rozhledny, která stávala do padesátých let minulého století na nejvyšší hoře Jeseníků, na Pradědu. Pro mnoho z nich je to symbolická tečka za příběhem jejich života. Jezdí tam často na společenské akce, vzpomínat i debatovat. Ne všichni mají ještě sílu jezdit do Jeseníků. Je to už přece jenom přes sedmdesát let.

Ptal se *Lukáš Neumann*

Paní Marianne se narodila ve vesnici Veverí a v roce 1941 zažila v kapli sv. Jeronýma své svaté přijímání. V posledních letech navštěvuje často kapli, která je umístěná v přízemí rozhledny v Durynsku. Rozhlednu nechali postavit němečtí rodáci z Jesenicka jako věrnou kopii staré rozhledny, která stála do 50. let minulého století na Pradědu.

Pan Oswald se narodil v roce 1938 ve Veverí, odkud musel po roce 1945 odejít spolu se všemi obyvateli této vesnice. V roce 1981 dostal Oswaldův otec turistické vízum k návštěvě Československa, aby poprvé od války mohl spatřit svůj rodný statek ve Veverí. Našel zde už jen poslední ruiny.

Pan Oswald nyní žije v Hessensku.

Paní Helga patří k jedné z mála německých rodin z oblasti Nízkého Jeseniku, které zde mohly po druhé světové válce zůstat. Otec měl české kořeny a sestra se provdala za Čecha.

Pavel Rozsival: Fotografie jsou hlasem ticha

Pavel Rozsival, fotograf Vlastivědného muzea v Olomouci, je můj bývalý kolega a dlouholetý kamarád. Sám jsem fotografem pouze amatérským, ale vcelku nadšeným, tudíž jsem nemohl pominout příležitost přiblížit jeho osobu a zajímavou tvorbu hanácké veřejnosti v KROKu. Díky naší pracovní blízkosti si nešlo nevšimnout jeho ryze profesionálního přístupu při rutinní práci ve fotoateliéru i při dokumentování různých muzejních akcí. V dnešní době digitálních aparátů a počítačových aplikací pro úpravu snímků by se mohlo zdát, že éře profesionálních fotografů je již odzvoněno. Vždyť fotografování je tak snadné! Stačí pouze lehce zmáčknout spoušť a následně vybrat vydařený snímek v množině „nasekaných“ sekvencí obrázků. Ale právě Pavel Rozsival tuto „rychlou“ teorii popírá svou pečlivou přípravou, promyšleným přístupem i uměleckým citem. Výslednou tvorbou dokládá svou mimořádnou odbornost.

Nejprve něco málo biografických údajů. Narodil se 31. prosince 1960 v Olomouci jako pozdní dar vánoční nebo spíše novoroční přírůstek do rodiny. Na Hané se nejen narodil, ale zůstal jí věrný po celý život. Zprvu však jeho životní pouť neměla s uměním pranic společného. Coby žák navštěvoval základní školu s rozšířenou výukou tělesné výchovy o závodní plavání. Na Střední pedagogické škole v Přerově v oboru vychovatelství přešel na nový sport – vodní pólo a zvažoval do budoucna životní dráhu sportovního trenéra. Ale právě během etapy středoškolských studií začal navštěvovat galerie a zajímat se o umění. Po absolvování základní vojenské služby nastoupil na učiliště Moravia v Mariánském Údolí jako sportovní instruktor. V té době se ale u něj i stupňoval zájem o výtvarný obor. Proto se přihlásil do ateliéru malby a fotografie na tehdejší lidové škole umění. Pořizuje si svůj první fotoaparát a zvětšovací přístroj. Dozrálo v něm také rozhodnutí a z pedagogické profese přechází do oddělení propagace na pozici výtvarník-fotograf. Zároveň se hlásí na Institut tvůrčí fotografie

Třetí, z cyklu Vertikála

FPF při Slezské univerzitě v Opavě a je přijat. Koncem devadesátých let se již naplno věnuje fotografování – černobílému subjektivnímu dokumentu, aby zachytil proměny ve společnosti. Tento cyklus fotografií nazval *Situace*.

Poté začíná další etapa v jeho životě i uměleckém směřování. Nastoupil totiž do Vlastivědného muzea v Olomouci na místo fotografa a na tomto postu působí dodnes. Ve svém volném čase se věnuje také malbě. V ní přešel od naivistických začátků k pozdější tvorbě, kde abstraktní myšlenku transformuje do tajemné meditativní krajiny. Své malířské dílo představil ve výběru v roce 2011 v olomoucké Galerii Podkova pod názvem *Realizace* (viz stejnojmenný katalog výstavy). Pavlova intuitivní malba absorbuje odkazy různých směrů z dějin umění, ale především je o světle, což je důležitým a charakteristickým pojítkem s fotografií.

S fenoménem světla je například úzce propojený jeho fotografický cyklus *Vertikála*. Vznikl náhodně, když se mu dostaly do rukou zmetky vzniklé při výrobě plastů a tyto deformované předměty mu při určitém nasvícení vytvářely takřka mysteriózní kompozice. S protisvětlem je zase spjat soubor *Vegetace*, kde autora zajímala struktura rostlin, byť některých tak všedních a obyčejných, jako jsou řepa nebo zelí.

Zaujalo ho také nahé lidské tělo versus příroda, tento soubor aktů nazval *Sen trvá...* V cyklu *Čerění*, který vznikl na řece Bystřici, zase zachytil světlo v pohybu vody, která světlo láme, ohýbá a mění a vytváří světelný závoj.

V cyklu *Věčnosti*, který představil veřejnosti na výstavě v muzeu v Přerově roku 2015, nápaditě a poeticky zpracovává téma zátíší. Slovy autora: „*Fotografie jsou jako vzpomínky, promlouvají k nám hlasem ticha. Zátíší začíná tam, kde končí ticho...*“ (viz katalog k výstavě *Věčnosti*). Zátíší obyčejných věcí, jako jsou třeba skořápky ořechů nebo ovoce na stole, tak mohou rozehrát fantazii individuálních příběhů.

V zatím poslední sérii fotografií, které nazval *Muzeálie*, se autor nechal inspirovat historickými sbírkovými předměty, kterými je obklopen v zaměstnání. Oživuje staré sochy a věci nekonvenčními atributy a dodává jim nový, nečekaný rozměr. Například na snímku se soškou Madony, doplněné odkvétající pampeliškou, je chmýří kolem světice symbolem prchavého času. Na další fotografii má lidská lebka v očích důlcích rozkvetlé kopretiny vyjadřující znovuzrození jiskry života.

Své fotografické práce vystavuje nepřetržitě od roku 1998 až do současnosti. Měl řadu autorských i skupinových výstav v galeriích, kulturních domech, kaplích, divadlech, muzeích a dalších výstavních prostorách. Výše uvedený stručný průřez tvorbou a uměleckým usilováním představuje Pavla Rozsívala jako kreativní osobnost. Jeho fotografie poskytují divákovi bohatý estetický zážitek i velkou dávku emocí.

Ivan Hlavatý

Krouhání, z cyklu Vegetace

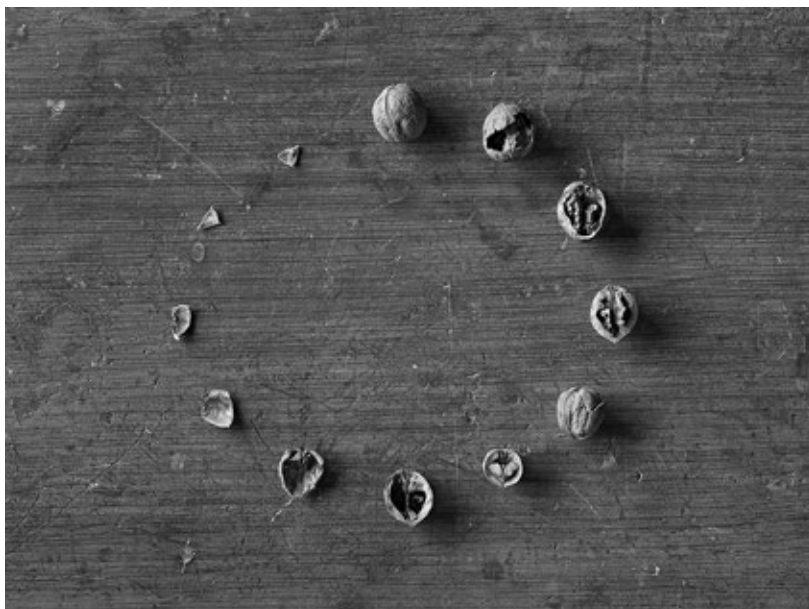

Listopad, ze souboru Čerění

Sen pro Ž., z cyklu Sen trvá

Vánoční očekávání,
ze souboru Věčnosti

Probuzení,
z cyklu Muzeálie

Jsme ze stejné planety

Projekt o lidech, pomyslných kořenech a skutečných domovech

Na začátku dnes již tradiční akce stál projekt Charity ČR s názvem *Pozitivní obraz cizince v České republice*, jehož součástí byl soubor třiceti fotografií Jindřicha Štreita. Ten na svých fotografiích zachytil třicet cizinců dlouhodobě žijících v České republice. Novinářka Martina Vašíčková pak jednotlivé fotografie doprovodila texty s životními příběhy každého z nich. Výstava fotografií byla putovní, až jednoho dne doputovala k lidem, kteří projekt posunuli dál. Aby nezůstal jen na papíře. Na papíře fotografickém či křídovém v knize.

V září 2015 se ve Velké Bystrici sešli hrdinové projektu, aby v parku vysadili třicet stromů, symbolů svého zakorenění v České republice, kterou si zvolili za svůj druhý domov. V následujících třech letech se pak ve stejném parku na začátku června odehrála jednotlivá setkání, kdy každý ročník byl věnován některé konkrétní zemi a její kultuře (v roce 2016 akce „Oranžové“ zaměřená na Nizozemí, 2017 francouzský „Pique-nique“ a letošní italské „Ciao“). Každý rok to bylo příjemné setkání veřejnosti s baristy, kavárníky, designéry, umělci, artisty, kdy nehrálo roli, kdo je kdo. Z již tradiční akce se stala událost, kterou by Velké Bystrici mohla nejen Olomouc závidět. Akce je spíše neformálním setkáním, kde je vše přirozené, samozřejmě, samo sebou. A každý rok v parku po akci něco zůstalo. Nejen třicítka zasazených stromů, ale

Jiří Přivřel, *Pique-nique*, 2017
*Za deště či za slunečního svitu
a možná že už je to v mém věku hloupé
Čas od času se zeptám „Mámo jsi tu?
Stůj při mně když celý svět se se mnou houpe!“*

i zavěšené houpačky na již vzrostlých stromech, několik hřišť na pétanque či ptačí budky.

Až na jednu výjimku byl účastníkem těchto slavností i Jindřich Štreit a stalo se krásnou tradicí, že každý ročník byl dokumentován některým z fotografů. Rok 2016 zachytil David Macháček, rok 2017 Štefan Berec a naposledy v roce 2018 Tomáš Helísek (jeho fotografie jsou v originále pro něj netradičně barevné). Výběr těchto reportážních fotografií je doplněn fotografiemi a verši Jiřího Přivřela z akce Pique-nique z roku 2017.

Více o projektu *Jsme ze stejné planety* najdete na webových stránkách www.jzsp.cz, kde je možné si prohlédnout fotografie „cizinců“ od Jindřicha Štreita.

Jiří Přivřel

Jiří Privřel, *Pique-nique*, 2017
*Nechá si otevřená zadní vrátka
když k lidem otočí se čelem s písní
tou o lásce která byla tak krátká
a s níž své srdce u kytary plisní*

Jiří Privřel, *Pique-nique*, 2017
*Vítězství o fous Jen o jednu stopu
Spíše sotva jenom na míru palce
Jednomu vavřík zdobí saka klopou
zatímco jiným mizí někde v dálce*

David Macháček,
Oranjéé, 2016

David Macháček,
Oranjéé, 2016

Tomáš Helisek,
Ciao, 2018

Tomáš Helisek,
Ciao, 2018

Štefan Berec,
Pique-nique, 2017

Štefan Berec,
Pique-nique, 2017

Bára Vávrová: Fotografie s emocemi a příběhem

Bára Vávrová je rodačkou z Jeseníku, vyrostla v nedalekém podhůří Rychlebských hor, kde částečně žije dodnes a kde dle jejích vlastních slov „určitě chce žít až do konce svých dní“. Umělecká tvorba ji lákala již od útlého věku, v dospělosti jí učarovalo kouzlo fotografie. Její život je úzce spjatý s přírodou. Nemá přitom ráda škatulkování, určení toho, k jaké profesi by se sama „přiřadila“. Říká o sobě, že je pouze obyčejný člověk milující hory, lesy a louky a zaznamenávající své pocity na různých obrázcích. Její charakteristika by však nebyla vystihující, nebyla-li by zmíněna druhá polovina Bářiny osobnosti: někdy je ráda uprostřed města, festivalového shonu, nebo mezi přáteli srší humorem, který ne každý bere a považuje za vtipný. Její život se však zdaleka netočí jen kolem focení. Miluje cestování, přičemž nejvíce ji to táhne do drsných severských zemí, kde v minulosti i žila. Velmi si oblíbila běh, přesněji běh v horách na delší vzdálenosti, jenž má spjatý s poznáváním krásných míst; jak se na mladou generaci sluší, tak v rychlosti a pohybu. O mnoha zmíněných věcech pak čas od času píše na svém blogu dostupném na stránce www.baravavrova.com, kde se toho o této všestranné mladé dámě můžete dozvědět mnohem víc.

Jaké místo ve Vašem životě zaujímá fotografování? Co nejraději fotografujete? Vyrostla-li jste v prostředí Rychlebských hor, bude to asi příroda...

Asi každý máme nějakou zálibu, při jejíž činnosti cítíme takové to pověstné naplnění a nadšení. Nemůžu říct, že pro mě focení znamená všechno, protože se považuji za člověka, který má čím dál tím více různých zálib, z nichž některé jsou úplně stejně intenzivní. Ale každopádně je to pro mě činnost, která ve výsledku pomáhá utvářet ten celek, který mě dělá šťastnou. Zároveň je to i moje práce, s čímž se bohužel čas od času nese i to, že si od focení potřebuju občas dát úplnou pauzu.

Příroda je pro mě v životě hodně důležitá, s čímž souvisí samozřejmě i to, že fotím prakticky výhradně pouze venku. A Rychlebské hory jsou pro mě domovem a jsem si jistá, že už napořád budou.

Považujete se spíše za fotografující cestovatelku, nebo cestující fotografku?

Spíš bych řekla „fotografující cestovatelku“, protože cestování není zdaleka jen o focení; naopak si čím dál častěji užívám chvíle, kdy si dovolím foťák odložit a krásné chvíle zaznamenávat spíš do vzpomínek. Ani bych se, popravdě řečeno, nenazývala cestovatelkou. Samozřejmě mě to baví a nikdy neřeknu *ne* možnosti nějak vyjet, ale rozhodně jsem toho neviděla tolik, abych si dávala tuto nálepku. Cestovatel je pro mě člověk, který cestuje za skutečným poznáním. Lidí, přírody, kultury... A takové cesty si zpravidla žádají hodně času a osobního odhodlání. Nedá se to podle mého názoru srovnávat s dvoutýdenní „dovolenou“ v cizí zemi, kdy toho stačíme poznat málo. Skutečné cestování do zemí, kde jsem doopravdy něco poznala a naučila se, bych spočítala na prstech jedné ruky.

Jaké krajiny fotografujete nejraději, resp. dozvěděl jsem se na Vašich webových stránkách o Vaší slabosti pro severské kraje... Čím mohou fotografovi-umělci učarovat? Vnímáte nějaký rozdíl mezi focením např. v krajině Jeseníků či na nejvyšší hoře Finska? Mohla byste takové pocity popsat?

Rozdíl to je samozřejmě velký, už jen kvůli přírodním podmínkám, počasí, odlehlosti... Na nejvyšší horu Finska jsme v zimě šli na sněžnicích pět dní, na nejvyšší horu Jeseníků se můžu svést autobusem. Na severu se mi na přírodě líbí hlavně ta diverzita. Najdu tam krajinu velice podobnou té naší, pak naopak velkolepé hory a fjordy nebo opravdu studené oblasti s nehostinnými starými horami zaoblenými ledovcem, který tu ještě docela nedávno byl. České hory

jsou velmi přívětivé, příroda je malebná, kdežto na severu jde cítit ta syrovost. Oboji se mi líbí úplně stejně.

„Portrétní fotografie zasazená do přírody“ – na to se ve Vaší tvorbě soustředíte ponejvíce. Co si pod touto charakteristikou mohu představit?

Samotné se mi to špatně popisuje:) Portrét je fotka, kde je dominantou nějaký člověk. Já se na svých fotkách většinou snažím, aby to nebylo jen o tom člověku, ale i o tom okolí. Někdy se snažím dát důraz na osobu, jindy spíš osobu upozadím a chci dát vyniknout přírodě a někdy chci, aby oba elementy byly stejně výrazné.

Fotíte ráda autoportréty – jak to lze technicky provést? Není v tom kus záliby v sobě samé? Nemyslím to nijak negativně, spíše mě zajímá, zda třeba jste ráda sama se sebou... Nebo se Vám zkrátka nechce zvěčňovat jiné osoby?

Fotím se na samospoušť ze stativu. Používám dálkovou spoušť. Samozřejmě byly případy, kdy to úplně nešlo a někdo mi s fotkou pomohl, ale naprostá většina mých autoportrétů vznikla úplně o samotě. Někdy je to focení autoportrétů trochu terapeutická činnost. Přiznám se, že mi to v určité době docela pomáhalo i s nedostatkem sebelásky. Ale většinou to беру spíš tak, že si sama na fotce znázorním přesně to, co chci. Rozhodně to není tak, že si o sobě myslím, že jsem ta nejlepší modelka, ale chápu, že tohle se někdy špatně vysvětluje. Děvčata, se kterými se mi fotí příjemně a přirozeně, bych spočítala na prstech jedné ruky. A ty taky bohužel nežijí na Jesenicku. Není to tak, že bych nechtěla fotit nikoho jiného. Naopak – když mám možnost fotit s někým jiným, můžu být daleko kreativnější. Ale já tu ty lidi prostě většinou nemám.

Píšete také blog. Co pro Vás znamená tato aktivita? Doprovází fotografování? Či je to prostá touha podělit se o zážitky z cestování?

Baví mě sdílet. Ať už to jsou zmíněné fotky, které dělám, nebo to jsou zážitky z cest či celkově ze života. Sama velmi ráda čtu různé články obyčejných lidí, kteří taky sdílí různé

aspekty svého života. Od cestování, přes knihy až po vaření a příběhy z osobního života. Nacházím v tom velké obohacení a spoustu inspirace, které se mi třeba v přímé interakci s lidmi z mého okolí ne vždy dostává. I kdyby nějaký můj článek měl udělat radost nebo přinést inspiraci jednomu jedinému člověku, budu za to ráda.

Na svých stránkách nabízíte také workshopy. Učíme nyní takovou nenápadnou reklamou. Proč by případní zájemci měli vyhledat právě Vás?

Narovinu řeknu, že sice určitě nejsem nejlepší a nejkoušenější fotograf či retušér na světě, na druhou stranu si myslím, že moje tvorba není úplně běžná, a to je důvod, proč lidé na mé workshopy jezdí. Myslím, že umím docela dobře ukázat, že spojení ženy a přírody je na fotkách šťastná kombinace a umím docela zajímavé věci v postprodukci, z čehož si každý může odnést poznatky do své vlastní tvorby. Workshopy jsou pro mě zároveň vysoce naplňující činnost, kterou dělám s radostí a kterou chci s další a další zkušeností posouvat dál. Mám díky tomu možnost poznat stejně naladěné lidi, to mě baví. A já věřím, že jakmile člověk něco dělá s nadšením, vždy to jde aspoň trochu cítit.

V mé tvorbě se nejvíce soustředím na fine art a portrétní fotografii s emocemi a příběhem, přičemž je pro mě vždy důležité zasadit fotografovaný objekt do krásného přírodního prostředí. Nejčastěji fotím ženy, se kterými se mi lépe pracuje pro jejich přirozené éterické kouzlo osobnosti, vrozenou jemnost a zároveň moudrost a intuici. Často fotím také autoportréty, které v mnohém poskytují velkou svobodu tvorby bez zbytečného studu a zábran. Největší inspirací je pro mě příroda, lidská krása, sny a hudba. Často mě k nějaké fotce inspiruje také setkání s někým, kdo mě něčím zaujme, ať už hmatatelným, jako je vzhled, nebo nehmatatelným, jako jsou vlastnosti a slova... Myslím, že lidské pocity a emoce jsou s přírodou dohromady. Snažím zasadit postavu do okolní krajiny tak, aby atmosféra místa a času podtrhla její přirozenou krásu a aby výsledná fotografie v člověku vyvolala nějaké emoce bez zbytečných slov.

Ptal se *Lukáš Neumann*

Duben na severu. Po celou noc už je světlo na obzoru a blíží se nekonečný polární den. Přesto ještě kolem pólnoci je možné spatřit tanec záře na obloze.

Vodopád Sissselfossen. Zvláštní bylo, že asi měsíc po nafocení tohoto snímku mi místní řekli, že se jim mimořádně líbí, protože se k vodopádu váže skutečný příběh o dívce, která si tu vzala život ze smutku nad smrtí svého budoucího manžela. Skoro mi nevěřili, že jsem o tom příběhu nevěděla.

Kouzelné scenérie nad
severnými fjordy. Jeden by si přál
proměnit se v ptáka.

Původní obyvatelé Laponska.
Na první pohled sem patří daleko
více než my, lidé.

Mlhavé dny v Rychlebských horách. V takových chvílích to někdy vypadá, že se čas úplně zastavil. Všude je jen ticho a zvláštní klid.

Tajemná nálada před rozbřeskem v horách.

Časoběrná kinematografie Jiřího Bajáka

Od kruté a nemilosrdné pravdy jednoho mailu k projektům pro BBC či National Geographic

Timefocus Films. Projekt s cizojazyčným a tajnosnubným názvem. Málokdo by asi uhadl, že je to „dítě“, firma, pouze jednoho (zato velmi schopného) muže, který pochází z Olomouckého kraje, přesněji ze Zábřeha na Moravě a který je možná Vaším sousedem a jehož koníčkem, jenž mu zároveň přináší obživu, byste asi přisoudili status „podivínský“. Nicméně žijeme v plném běhu 21. století s jeho technologickými vymoženostmi a potřebami. V osobě Jiřího Bajáka se snoubí hravost, kreativita, láska k cestování právě s dovednostmi technickými.

Jiří Baják se specializuje na tzv. časoběrnou kinematografii, krajinářskou, reklamní, dokumentární a vědeckou, a to ve 4K a 8K rozlišení s maximálním důrazem na detail a krásu přírody a jak sám říká, také na „*černý a neseřízný humor*“. Prvním oficiálním projektem od Timefocus Films byl krátký film nazvaný *Jeseniky 4K*, a nemohl být odnikud jinud než z Bajákových milovaných *Jeseníků*. Všechny autorovy časoběry jsou tvořeny ze sta procent výhradně fotkami...

Mnozí z nás však máme pouze mizivou či laickou představu o tom, co si představit pod přídomek „časoběrný“. Ještě tak z posledních let v souvislosti s TV dokumenty či filmy líčícími život jedné rodiny či osob, s nimiž se život takzvaně nemazlil a jež se potýkají např. s různými návykovými látkami... (za všechny jmenujme *Mallory* či *Strnado-vi* Heleny Třeštkové). Ale časoběrná fotografie?

Objasnil byste úvodem čtenářům, co se skrývá pod přídomek „časoběrná“ v souvislosti s fotografií?

Když to hodně zjednoduším, tak je to vlastně dlouhodobé focení na určitém místě. Ty fotky potom v PC poskládám za sebe a vytvořím z nich video, které vypadá jako zrychlené. Tak jak se dřív v kreslených filmech skládaly obrázky za sebe, nebo když jste si na škole do rohu sešitu kres-

lili na každou stránku panáčka a když jste potom palcem „projeli“ všechny stránky, tak se postavička rozpohybovala. Jako příklad uvedu třeba západ slunce, který řekneme trvá jednu hodinu, za tu jednu hodinu udělám 200 fotek a z nich udělám 8 sekund videa (8 sekund při 25 snímcích za vteřinu). Všechno se ale odvíjí od požadavku zákazníka a země, kam časoběr dodávám. Česká kina podporují většinou formát 24 fps, tedy 24 snímků za vteřinu, v USA je to nejčastěji 30 fps a někdo dokonce vyžaduje i 60 fps pro co nejplynulejší obraz. Nejlepší je podívat se na jedno takové video, díky čemuž si divák udělá obrázek sám a může si tak lépe spojit výše přečtený text s tím, co vidí.

Timefocus Films je Vaše firma, je to Váš individuální projekt? Popsal byste jeho dobu trvání? Jak Vás napadlo věnovat se časoběrné fotografii?

Začínal jsem pro zábavu dělat videa z počítačových her, potom natáčet a stříhat videa, která se „motala“ kolem cvičení s vlastní vahou, experimentovat s fotografií a někdy kolem roku 2013 jsem v televizi uviděl dokument, kde byly časoběry a to byl asi ten moment, kdy jsem si řekl, že tohle bude ono, tohle chci zkusit a dělat! Tak jsem si koupil knihu, vzal foťák do ruky a začal studovat a experimentovat. První videa šla jako po másle a vypadalo to, že mi jde vše krásně od ruky a tak jsem zhruba po roce zkoušení nesměle oslovil zahraniční produkci specializující se na tohle odvětví a poslal jim video, výsledek mé práce... a stala se mi jedna z nejhorších a zároveň nejlepších věcí. To nejhorší a současně nejlepší byla čistá pravda: Odpověděli mi v tom smyslu, že je to totální brak a vypsal-li nekonečný seznam věcí, co je tam špatně, ale že není vše ztraceno a že tam vidí potenciál. Teď se nabízejí dvě možnosti – buď s tím „seknout“, nebo zkousnout hořkost a poučit se ze všech chyb... Další rok mi trvalo, než jsem

zjistil vhodné kombinace programů – které používat, jak správně fotit v daných podmínkách, jak vidět a vychytávat i ty nejmenší detaily – a hlavně – než jsem dostal odvahu na druhý pokus...

Druhý pokus už byl o poznání lepší a díky této drsné a zároveň skvělé zkušenosti jsem mohl koncem roku 2015 vypustit do světa první oficiální video *Jeseniky 4K* pod hlavičkou Timefocus Films. Zároveň to byl určitě i nejsložitější a nejdéle trvající projekt, na kterém jsem se všechno za chodu učil, opravoval, fotil znovu a stylem „pokus omyl“ přicházel na další a další spojitosti. Necelé čtyři minuty dlouhé video tedy spolklo 2 roky a 2500 hodin práce. Od té doby se snažím každý rok přidat 3–4 videa, která projdou extrémní sebekritikou.

Čemu se věnujete aktuálně? A co děláte ze všeho nejraději? Tím myslím, mimo jiné, z jakých míst?

Momentálně natáčím v Jeseníkách a okolí s Honzou Ba-

rančíkem, on je velice šikovný pilot dronu, já dělám zase ty svoje „vopičárny“. Oba máme rádi stupidní, neseriózní a černý humor a docela pěkně se doplňujeme, takže super spolupráce! Pracujeme na dvou dokumentárních filmech, promo videích pro Šumperk, Loučnou nad Desnou. „Bokem“ chystám pokračování videa, které bude navazovat na *Jeseniky 4K*, natáčení a focení v Itálii a jednu další specialitku, kterou zatím nechám pod pokličkou. Ze všeho nejraději v počítači seřadím fotky za sebe a pustím je jako neupravené video a teprve v ten moment pořádně zjišťuji, co jsem vůbec natočil, jak se situace a kompozice vyvíjela, kolik práce to zhruba zabere a co bude potřeba opravit či upravit. Je jedno, kde jsem ty fotky nafotil, ale kdybych si měl vybrat, jestli přírodu nebo město, tak u mě jednoznačně vítězí příroda. Z cest jsem si asi nejvíc oblíbil Norsko, Borneo, Nový Zéland a určitě bych se na tato místa znovu rád vrátil. Taky bych se rád podíval do Patagonie, Namibie a Amazonie.

Popsal byste, jak se žije a „časosběrně“ pracuje na odlehlých, exotických lokalitách?

To je pokaždé individuální a vždycky se to odvíjí od počasí a místa. Někdy jsou pro mě exotikou opuštěné ostrovy kolem Bornea a jindy je exotika ve dvě ráno pobíhat po nejvyšších kopcích Jeseníků v mínus 20°C. Pokud je to v zahraničí, tak si ještě doma rozplánuju natáčecí lokace, zjistím, v kolik hodin a kde vychází nebo zapadá slunce, stáhnou navigaci, zajistím letenky, pronájem auta nebo ubytování a vše se snažím do posledního bodu rozplánovat, abych na místě opět a znovu zjistil, že plán a realita jsou dva jiný světy, který se skoro nikdy nestřetnou. Potom automaticky sepne záložní plán...to je vlastně takový punkový přežívání a řešení všech problémů na místě, anebo neřeše-

Borneo, prázdné ostrovy kolem města Semporna

ni žádných problémů a ony pomalu odezní nebo si na ně zvyknu. Pokud se vyřeší základní podmínky, jako je nabití baterek, ukládání dat na disky a spaní v suchu, tak je vyhráno a vesele pobíhám z jednoho místa na druhé, hledám zajímavé lokace, kompozice, úhly pohledu a dohlížím na foťáky, jestli jsou správně nastavené, popřípadě měním nastavení v průběhu.

A Vaše aktivity ve vztahu k rodným Jeseníkům, k Zábřehu...?

Každým rokem se snažím minimálně stokrát zavítat do Jeseníků a natočit zde alespoň dva zajímavé projekty. Z domu to nemám tak daleko, tak se dokážu velice rychle přizpůsobit, reagovat na počasí a vyjet třeba jen na východ slunce, bouřku nebo cokoli zajímavého. V Zábřehu natáčím také a zde jsem dokonce dělal i svoje první časosběry... Když se na výsledné zpracování a video dívám zpětně, skoro nemůžu uvěřit, že jsem si o něčem tak špatným myslel, že je to víc než dobré.

Z našeho rozhovoru jsem usoudil, že pracujete na zakázku – pro jaké společnosti, firmy tvoříte, pracujete?

Zhruba polovina práce je na zakázku, občas se stane, že už potřebné záběry mám ve své videobance a zbytek je moje vlastní iniciativa. Mezi zákazníky patří výrobci televizí, TV dokumentární filmy, informační centra, města, výrobci outdoorového oblečení, cestovní kanceláře, cestovní ruch, stavebnictví a kdokoli další, kdo objeví krásu a využitelnost časosběrů v jejich projektech. Vypíchl bych dvě perličky – tou první bylo natáčení noční oblohy, která se následně promítala v kostele na stropní klenbu za doprovodu „kostelní hudby“. Druhá byla úsměvnější a to, když dokumentaristé točili o jezeru Bajkal a okolí a potřebovali tam záběry inverzí... Nakonec si vybrali, ale záběry z Jeseníků... Prý to tam vypadá podobně... Velice šikovně to nastříhali, oříznuli, a pokud bych sám ty videa nezpracovával a nefotil, nejspíš bych nikdy nepoznal, že se nejedná o jezero Bajkal, nýbrž o Jeseníky.

Připravil Lukáš Neumann

Norsko, Trolltunga

Jiří Baják se specializuje na časosběrnou kinematografii – krajinářskou, cestovatelskou, dokumentární a vědeckou – ve 4K a 8K rozlišení (4K je rozlišení 3840x2160 a 8K je 7680 x 4320, takže rozdíl je v kvalitě a detailu obrazu – pozn. J. Bajáka) s maximálním důrazem na detail a krásu přírody. Vzniklá videa potom prezentuje pod hlavičkou Timefocus Films. Třikrát až čtyřikrát do roka nasbírá dostatek materiálu z českého prostředí či ze světa na vytvoření takových videí. Následně je vypustí do světa, kde si žijí vlastním životem...

TimefocusFilms@gmail.com

Nový Zéland, Mount Cook

Nový Zéland, výhled z Mount
Ngauruhoe na Mount Ruapehu

Island, Hvitserkur

Vznik a zánik olomoucké Galerie Café Amadeus, její minulost a současnost

Vladimír Meletzký

Pobývám v Olomouci často a rád. Se zájmem jsem sledoval stavební dění v těsné blízkosti sv. Václava, a to i s obavami o výsledek. Uplynulo mnoho let a v roce 2006 bylo konečně hotovo. Nově zřízené Arcibiskupské muzeum, ověnčené mnoha architektonickými cenami, ve mně vzbuzovalo rozpaky. Architekti nepřiliš citlivě vnutili historickým objektům aktuální trendy. Když jsem se dozvěděl o údajné existenci kavárny v levém křídle Muzea, mé srdce kavárníka zaplesalo. Jaké to ale bylo zklamání. Prostory byly zřetelně projektovány spíše jako rychlé občerstvení než jako kavárna.

Café Amadeus. Slušelo by se Wolfgangovi omluvit. Zachránily to venkovní stolečky pod korunami stromů na nádvoří Muzea s výhledem na sv. Václava. Tam jsem sedával rád. Později jsem zjistil, že jsem takovéto pocity neměl sám. Kurátorka olomouckého Muzea umění Štěpánka Bielešová říká: *„Nedlouho po otevření Arcidiecézního muzea jsem si sedla na kafe s naší ekonomkou inženýrkou Týralovou do tehdy nově zrenovované kavárny Amadeus. Ač historické, tak přece jen to byly velmi nevlídné až sterilní prostory, kde si šlo jen stěží vychutnat kávičku. A paní inženýrka byla prostorem tak zdisgustovaná, že vyslovila nahlas touhu po alespoň nějaké dekoraci této „ratejny“. A to mne přivedlo k myšlence začít zde pořádat výstavy současné fotografie.“*

Jak už to tak bývá, vše do sebe zapadá. Pokud by totiž rekonstrukce Arcidiecézního muzea byla dokončena v původním termínu a ne o několik let později, galerie by zde nejspíše vůbec nevznikla. Jenže! Štěpánka Bielešová byla zrovna v tu dobu čerstvou kurátorkou fotografické sbírky Muzea umění, a tak měla snahu a chtěla prezentovat fotografii. A to tou nejhodnější formou, formou výstavy. K tomu ovšem potřebovala vhodnou galerii, ideálně na půdě olomouckého Muzea umění. A bylo jí jasné,

že nejhodnější by byla kavárna. A tak někdy kolem roku 2009 se v Café Amadeus začalo něco dít.

A hle, byla zde první výstava. A byla to výstava fotografií. A vzápětí další a další výstavy. Tak jsem začal chodit do Café Amadeus, potažmo do Galerie Café Amadeus, cíleně. Byl tady již pádný důvod k pravidelným a smysluplným návštěvám. A Wolfgangovi už nebylo třeba se omlouvat. Nechyběl jsem téměř na žádné vernisáži. Jak jsem taky chybět mohl, vždyť mezi vystavujícími byli ti nejlepší z nejlepších mladých začínajících autorů fotografií. V tom vidím obrovský přínos Galerie Café Amadeus: uvádět mladé talentované fotografy do života.

Na vernisážích byla příjemná atmosféra a zúčastňovalo se jich mnoho zajímavých osobností. Právě tam jsem se poprvé setkal a vedl první diskuze s profesorem Jindřichem Štreitem a později jsem se stal jeho studentem v Ateliéru dokumentární tvorby na ITE. Setkal jsem se s kurátorkou Galerie Amadeus Štěpánkou Bielešovou a mohl jsem být svědkem jejího nezměrného úsilí ve prospěch olomoucké fotografie.

A tak se můj zájem o Galerii v průběhu let umocnil díky tomu, že jsem se mohl setkávat s osobnostmi, které ji vytvořily a vtiskly jí podobu a atmosféru kopírující jejich vysokou profesionalitu i lidské vlastnosti. Je s podivem, do jaké míry se jejich pozitivní energie a vnitřní uspořádání promítlo do prostoru galerie, která ač nevelká, komorní a senzitivní, se současně jeví jako výjimečná, významná a originální.

První rok činnosti galerie, rok 2009, byl do jisté míry testovací. Štěpánka Bielešová v tomto roce uspořádala první tři výstavy (Hrinda, Andryšek, Armutidisová), řekněme pilotní, které měly vlastně vyzkoušet, jestli vůbec je tento prostor vhodný pro výstavy, zda tam budou chodit

lidé, zda to vůbec někoho zajímá, a v neposlední řadě jestli je Štěpánka Bielezová schopna při svých dalších a jiných aktivitách a povinnostech to vše zvládnout. K radosti všech příznivců olomoucké fotografie vše dopadlo výborně. Bylo ale jasné, že Štěpánka Bielezová na takovýto úkol sama nestačí, a tak pomocnou ruku podali profesor Vladimír Birgus s profesorem Jindřichem Štreitem.

Jak se Štěpánka Bielezová intenzivně věnovala hledání mladých talentů a snažila se pořádat výstavy mladých fotografů, tak i Jindřich Štreit se dlouhodobě snažil o prezentaci fotografických prací svých studentů. Z tohoto společného zájmu vznikla spolupráce (těchto) dvou mimořádných osobností. O něco později, někdy kolem roku 2010, přibyla k těmto dvěma třetí výrazná osobnost olomoucké fotografie, fotograf a učitel fotografie Svatopluk Klesnil. Z diskusí a závěrečného konsensu této trojice vznikal každoročně dramaturgický plán obsahující jména autorů dostávajících tak možnost prezentovat svá díla v této postupem času stále renomovanější galerii.

Činnost Galerie Café Amadeus se mohla rozběhnout naplno. Štěpánka Bielezová se Svatoplukem Klesnilem

Zleva Jindřich Štreit, Štěpánka Bielezová a Svatopluk Klesnil.

vytvářeli vhodné výstavní prostředí a podmínky včetně propagace a Jindřich Štreit dodával „materiál“ pro výstavy, tj. výběr fotografií studentů i absolventů vysokých uměleckých škol. A nebyly to práce ledajaké. Mnohé z nich byly ověněny cenami z prestižních domácích i zahraničních fotografických soutěží, jako je Czech Press Photo, Frame, Slovak Press Photo a další. Namátkou uvedme jen několik z těchto mnoha autorů. Byli to například Jitka Horázná, Michaela Spurná – patrně jedna z neúspěšnějších studentek olomoucké České fotoškoly a následně úspěšná studentka Institutu tvůrčí fotografie, Arkadius Gola, Lena Jakubčáková, Matěj Třešňák, Rafal Siderski, Svatopluk Klesnil, Jan Langer a mnoho dalších. A nejednalo se jen o výstavní činnost.

Ruku v ruce s výstavní činností probíhala také akviziční činnost, a to úspěšně. A tak mnozí vystavující umělci v Galerii Café Amadeus posléze věnovali některé ze svých fotografií olomouckému Muzeu umění. Z takto získaných děl se jeho fotografická sbírka současného umění rozrostla.

Činnost Galerie si vybudovala takový věhlas, že vstoupila ve známost i v zahraničí. Tak se stalo, že Galerie byla pozvána na mezinárodní francouzský fotografický festival Circulation(s). V Galerii Côté Seine v Paříži se Galerie Café Amadeus s úspěchem prezentovala fotografiemi Jitky Horázné.

V některých letech, pro značný zájem vystavovatelů, výstavní činnost probíhala nejen v hlavních prostorách Café Amadeus, ale vystavovalo se souběžně také ve středověkém sklepení pod kavárnou. Také v prostorách kavárny byly instalovány vitríny sloužící k prezentaci různých uměleckých předmětů, ponejvíce šperků. Jedna z výstav proběhla také v olomoucké Galerii Café 87.

Konalo se zde více jak padesát úspěšných výstav. Výčet těchto výstav, jejich charakteristika, ohlasy a reflexe na ně, ale také snaha popsat a zmapovat pohnutky a způsob práce všech tří výše zmíněných osobností, by zde zabralo mnoho stran. Jisté je, že se těmto protagonistům podařilo této nevěstní galerii vtisknout pečeť svého myšlení, vysoké profesionality i schopnosti kompromisu při výběru autorů.

Z vernisáží v Galerii Café Amadeus

Téměř devět let, od roku 2009 až do roku 2017, trvala zdařilá činnost Galerie a je zřejmé, že u samého počátku stála kurátorka Muzea umění Štěpánka Bielešová. Byla to ona, kterou v roce 2007 opuštěný prostor oslovil a lákal k naplnění. I ona však potřebovala dodat odvahu k činu. Klíčové bylo v tomto ohledu její setkání a následné diskuse s Jindřichem Štreitem. Tyto dvě osobnosti vytvořily koncepci výstavních projektů, spojující zájmy olomoucké fotografie, Muzea umění a renomované fotografické školy – Institutu tvůrčí fotografie – jehož zakladatelem a vůdčí osobností je v Olomouci mnoho let působící profesor Vladimír Birgus. Dle záměru Štěpánky Bielešové šlo o to poskytovat šanci neznámým a často nesmělým autorům vystavovat svá díla v oficiální galerii, což může mít zásadní význam pro jejich zdravé profesní sebevědomí a tím i další umělecký rozvoj. Galerie na popud Jindřicha Štreita podpořila rovněž mnoho nadaných studentů a absolventů uměleckých vysokých škol oboru fotografie.

Až se stalo, že v důsledku rekonstrukce byla dlouhodobě uzavřena hlavní přístupová tepna do centra Olomouce, tj. třída 1. máje. Obchodníkům v této oblasti se pro ztížení přístup k jejich provozovněm značně snížily tržby a to tak, že mnozí z nich museli zavřít. To byl bohužel i případ provozovatele Café Amadeus, který z těchto důvodů kavárnu opustil. Na podzim v roce 2017 byla sice rekonstrukce dokončena a třída 1. máje znovu otevřena, ale Café Amadeus stále zeje prázdnotou. Pokusme se tedy pomoci těchto rádků o její připomenutí a zvěčnění v překotných časech obrovského množství rychlých dějů, v nichž se může to hodnotné ztratit. Aktuálnost a důležitost tohoto tématu spočívá v přetrvávající naději na obnovu galerie, neboť zmínění tři protagonisté jsou rozhodnutí v činnosti galerie pokračovat.

Autor článku Vladimír Meletzký je absolvent Institutu tvůrčí fotografie v ateliéru dokumentární fotografie Jindřicha Štreita.

Tomáš Helísek, fotograf bez bariér

S Tomášem Helískem jsem se poprvé setkal na sociálních sítích. V květnu mi poslal černobílou fotografii, na které hrají s herci z Divadla LOPOTA divadelní inscenaci *Doma je doma*. Takové dárky mne vždy velmi potěší. Fotografie mne spíše až na druhý pohled zaujala neobvyklou perspektivou, z jaké jsme s herci zachyceni. V zápalu samotného hraní jsem si nevzpomínal, že by byl poblíž nějaký fotograf, ještě navíc takový, kterému by stálo za to se přikrčit a vyfotit nás z podhledu.

Začal jsem se o Tomáše Helísku více zajímat a rázem jsem vše pochopil. Tomáš Helísek se pohybuje pomocí invalidního vozíku. Proto ta neobvyklá perspektiva. Divadlo jsme tehdy hráli v rámci Veletrhu sociálních služeb na Horním náměstí. Z podstaty akce tedy Tomáš nevyčníval z davu, lidí s podobným hendikepem bylo v hledišti více, proto jsem si jej nevšimnul.

Nenápadný svým vzezřením ale není. Potetované silné paže, na tváři rezavý plnovous a nakažlivý úsměv. Nehraje roli oběti, aby se zavděčil předsudkům většiny. Ještě více je ale vidět díky svým fotografiím. V září vystavoval malý výběr ze své tvorby na Nulté výstavě v kavárně Kafe jak lusk. Tam jsem si s ním domluvil setkání za účelem rozhovoru. Těšil jsem se hned na samotný úvod, jak zůstaneme bezradně stát před vchodem a budeme muset společnými silami prolomit bariéru schodů, které do kavárny vedou. S Tomášem přišla i jeho žena Petra, která překážku zvládla jakoby nic. Tím mi vzala vítr z plachet mého pečlivě připravovaného úvodu. Za její převážně tichou přítomnost i po dobu rozhovoru jsem byl moc rád. Nemalou měrou totiž nepochybně stojí za úspěchy a sebevědomím svého muže.

Tomáši, musíte v životě překonávat bariéry?

Bariéry můžou být různé. Těm architektonickým se nevyhnu, ale snažím se maximálně překonávat, co jde. Myslím si ale, že se to v poslední době lepší i z hlediska

Tomáš Helísek – autoportrét

hromadné dopravy a v Olomouci se mi žije velmi dobře. Nakonec tolik bariér okolo nevidím. Ono se to dá vyřešit, když jsou kolem fajn lidi. A to se dostáváme k těm druhým bariérám, k těm komunikačním mezi lidmi a ty jsou mnohem horší. Lidi se bojí komunikovat s lidmi s hendikepem a to je mnohem větší bariéra, než jsou ty architektonické.

Představují pro vás bariéry spíše výzvu?

Řekl bych, že svým způsobem ano. Člověk se nesmí bát všeho a musí se snažit ty bariéry překonávat. Když má člověk nějaký hendikep, tak by to neměl zabalit, ale měl by se vyhecovat. Aspoň tak to cítím já.

Sešli jsme se v kavárně, kde je vaše výstava fotografií. Jak vám tady je? Cítíte se tu jako doma?

Cítím se tu jako doma, protože tady chodíme se ženou celkem často. Známe se s lidmi z kavárny a je nám tady dobře. Proto je ta výstava nakonec tady.

Bylo pro vás důležité mít tu výstavu? Cítíte to jako nějaký mezník, dosavadní vrchol ve vaší fotografické tvorbě?

Nebylo to pro mne vůbec důležité. Já jsem výstavu vlastně ani nechtěl. Já jsem ji nechtěl teď, chtěl jsem ji trochu později, ale byl jsem nakonec přesvědčen, že by bylo škoda ji nemít. Pojal jsem to tak, že je to nultá výstava a že do té příští, první, vychytám nějaké mouchy.

Rýsují se tedy plány na první výstavu?

Rýsují. Hledám do budoucna vhodný prostor právě na tu první výstavu, tak uvidíme, jak to dopadne. Zatím je vše v jednání.

Ještě k výstavě. Předpokládám, že běžně fotografie nevyvoláváte. Jaké to najednou bylo, držet v ruce velkoformátové fotografie?

Je to hezké držet fotku fyzicky v ruce, kdy najednou promluví. Hmotná fotka, ať je na desce nebo na papíře, je skvělá.

Rozsah žánrů, které fotografujete je velmi široký. Portrét, reportáž, krajina, architektura, streetphoto. Co je vám nejbližší?

Reportáž, rozhodně. Já si myslím, že každý fotograf by měl mít svůj žánr, který by mu byl blízký a kterému by se měl věnovat. Nemyslím si, že existuje všestranný, univerzální fotograf, který by uměl úplně všechny žánry výborně. Mne baví ta reportáž, baví mě lidi a okamžiky, které se dají při reportáži zachytit. Je to spontánní, není to strojené, jsou tam emoce. Někdy se stane, že si zpětně člověk prohlíží reportážní fotky, a i když byl přítomen a byl středem dění, tak je překvapen tím, co všechno se při tom událo. A to se mi na tom líbí asi úplně nejvíc. U mých portrétů bych chtěl, aby navazovaly na ty reportáže. Bylo by zajímavé reportážním způsobem fotit rodiny i svatby. To u nás na Moravě moc není, ale myslím si, že to má budoucnost a tímto směrem bych chtěl jít. Také skrze svůj hendikep nemohu předem zaručit, že budu moci udělat přesně takové fotografie, jaké si zákazníci budou přát. Líbila by se mi tedy, např. na svat-

bě, role druhého fotografa, který si může dovolit ten reportážní, pro svatbu stále ještě spíše netradiční způsob focení.

Za námi jsou na zdi vaše reportážní fotografie z akce *Jsme ze stejné planety* pořádané ve Velké Bystrici. Právě na nich se mi potvrzuje to, co jste říkal, totiž že fotografie ve výsledku překvapí i člověka, který se akce zúčastní. Tyto fotografie mne překvapily i v tom, že jste pro ně volil barevné podání, což u vás není typické.

Ve Velké Bystrici jsem volil barvu, protože jsme byli dva fotografové, ještě Tobiáš Kučera. Domluvili jsme se, že on bude fotit černobíle a já zkusím barvu, aby to bylo více různorodé. Víím, že mi ta barva ještě moc nejde, tak to byla zajímavá zkušenost.

V posledním – řekněme půl roce – je o vás hodně slyšet, vaše fotografie jsou vidět. Jak jste s fotografováním začínal?

Fotografování se věnuji od roku 2011, což hodně lidí neví. Rád bych to zdůraznil, protože hodně lidí si myslí, že se tomu věnuji půl roku a už mám výstavu a jsem hodně vidět, že je mne najednou hodně. Mám zkušenosti, že s tím se musí opatrně, protože jsou lidi, kteří ti to přejí, ale také se najdou takoví, kteří ti to nepřejí. V roce 2011 nebyly ale možnosti, jaké jsou dnes, nebyly třeba tolik rozšířené sociální sítě atd. Měl jsem moc práce, tak jsem s focením přestal s tím, že to třeba jednou přijde. A on přišel impulz, když jsem začal objevovat bezzrcadlovky a kompakty s výměnnými objektivy. Dříve jsem fotil na zrcadlovku, ale bylo to pro mne nepraktické, nechtělo si mi těžký fotoaparát pořád tahat s sebou. Nakonec jsem si oblíbil bezzrcadlovky a ty mi vyhovují. Je to malé, můžeš s tím všude, ovládní je snadné a vlastnosti těch fotoaparátů se mi zalíbily, protože vzhledem k hendikepu to mám jinak než ostatní fotografové. Neudržíím velký foťák, velké sklo, což také ovlivňuje moji tvorbu. Tak jsem vyzkoušel bezzrcadlovku od Fuji a to mi dalo jiskru, kterou jsem potřeboval. To byla nakonec ta správná chvíle, v ten okamžik jsem se našel, začal jsem si vytvářet vlastní rukopis, což je hodně důležité.

Portrét Jindřicha Štreita

Reportáže jste začal dělat sám pro sebe nebo vás někdo oslovil?

Začal jsem nejdříve fotit reportáže pro sebe, posílal jsem to lidem a oni se nakonec začali sami ozývat. Třeba u reportáže pro AFO to byla moje iniciativa, ačkoliv jsem pak prošel nějakým výběrem. To byla vůbec velmi dobrá zkušenost. AFO je z hlediska focení velmi těžké. Fotíš celý týden v kuse takřka stejné věci, sál ve tmě, lidi, nějaké věci venku, ale výsledek mne překvapil a příští rok snad už budu jedním z oficiálních fotografů AFO. Toto focení byla zajímavá zkušenost i v tom, že fotíš od rána do večera a zatímco ostatní jdou na večírky, tak já jsem dlouho do noci zpracovával fotky, aby je měli do druhého dne. Vlastně jsem si musel vzít v práci na týden dovolenou, ale ta zkušenost je k nezaplacení. Pak mne překvapilo, že jednu moji fotografii z AFO použili v nějakém časopise o marketingu, kde bych to vůbec nečekal.

Můžete říci, že vám v představení vaší tvorby pomáhají sociální sítě?

Určitě. Pokud ty fotky nejdou vidět, nejsi vidět ani ty a tvoje tvorba. Můžeš fotit, ale pokud tě lidi nenajdou, tak

Divadlo LOPOTA

to máš těžší se někam dostat, aby se o tobě vědělo. Jako fundraiser v Tyflocentru, což je moje zaměstnání, vím, že bez propagace neziskovka nemůže fungovat. Stejně je to i u fotografie. Je to smutné, můžeš být super fotograf, ale pokud to neumíš prodat nebo a priori odmítáš sociální sítě, tak se svým způsobem zakopeš.

Vraťme se na chvíli ještě k těm bariérám. Není pro vás svým způsobem fotoaparát prostředkem k překonávání těch komunikačních bariér? Řekněme s nadsázkou, nepředstavuje pro vás fotoaparát kompenzační pomůcku, kterou neproplácí pojišťovna? Nemůže být i skutečnost, že jste na vozíku, pro focení lidí trochu výhodou, tím, co vás k lidem lidsky přiblíží?

(smích a chvíle přemýšlení – pozn. aut. rozh.) To nevím. Vy zase splynete lépe s davem, mě si lidi více všimnou, spíše paradoxně vyčnívám. Ale jak jsem hovořil o tom rukopisu, tak já jsem více jak o půl metru níž než ostatní fotografové a tím moje fotografie dostanou jinou perspektivu, jiný nádech. To je patrné především u architektury. Mám fotografii Muzea umění, a když jsem to ukázal Jindrovi

Divadlo Tramtárie

Štreitovi, tak mi říkal, že to je zajímavé, že by z této perspektivy budovu ani nepoznal. Jinak bych asi neřekl, že mi hendikep pomáhá v tom přiblížit se lidem.

Perspektiva vašich fotek má perspektivu dítěte. Je ve vás kus dítěte?

Určitě, to snad v každém, ne? A u chlapů obzvlášť (*smích, spiklenecký pohled na ženu Petru – pozn. aut. rozh.*).

Vím, že si plníte své sny. Jedním z nich byl handbike, ten už máte i díky finanční pomoci lidí. Vedle focení máte projekt *Svoboda na kolech*, který se věnuje jízdě na handbiku. Jaký je váš další sen? Být profesionální fotograf, který focením uživí sebe a rodinu?

To asi ne. Teď momentálně jsem se dal na focení jenom jako na vedlejší činnost při práci. Uživit tím sebe a rodinu je těžké, protože fotografů je spousta a snižují se tak ceny. Nyní jsem ve stádiu, kdy si fotím, co chci, co mám rád, když mne někdo osloví o pár portrétů, tak ano, ale ne za každou cenu. A to je pro mne velmi osvobozující, když to mám jenom jako koníček. Raději méně věcí, držet si svoji cenu, my-

šlenku a dělat to, co mne baví. Takto to nabízím lidem. Když po mně chce někdo fotky, portréty, odkážu je na své webové stránky, kde prezentuji svoji tvorbu a pokud přistoupí na můj styl, tak do toho jdu. Nebudu nikomu dělat deset plastických operací ve Photoshopu. Myslím si, že v dnešní době je jen pár vyvolených, kteří fotí na zakázku a zároveň si mohou udržet svůj styl, rukopis. To u mne asi nehrozí.

Pracujete v Tyflocentru, dříve ve *Spolku Trend vozíčkářů Olomouc*. Nesvádělo vás to k vytvoření reportáže z tohoto prostředí?

Já se snažím ty dvě věci od sebe separovat. Zachovat si čistou hlavu. Kdybych byl sociální pracovník a pracoval přímo s těmi lidmi, bylo by to asi jiné. Já jsem ale fundraiser, tedy spíše manažer, tudíž nepřicházím tak často do styku s klienty, takže jsem nad tím takto nikdy nepřemýšlel.

Zaujal mne váš portrét Jindřicha Štreita. Když tu fotografii vidím, mám pocit, že vidím nejen jeho tvář, ale zrcadlí se v tom portrétu i jeho charakterové vlastnosti. A to je pro mne podstatou portrétu.

Ta fotka je z kavárny Divadla na cucky a je zajímavá v tom, že se na ní Jindra tváří smutně. On se většinou na všech fotkách směje, je veselý, ale na této ne. Dokonce se stala taková kuriózní věc, že jsem tu fotografii poslal jeho dceři, která žije v Portugalsku a ta mu vzápětí psala, jestli je vše v pořádku. Byla z té fotografie trochu vyděšená. Na každého působí jinak. Ale mně se ta fotografie také moc líbí a je to snad jeden z nejlepších portrétů, jaké jsem kdy udělal.

Konzultoval jste někdy s Jindřichem Štreitem vaši tvorbu?

Asi dvakrát na to došlo. Dával mi rady, doporučení, vypichoval nějaké silné stránky některých fotografií a doporučoval mi, čeho se více držet. Ale ono je celkově těžké říci, co je dobrá a co špatná fotografie. Někdy i fotografie s chybou může být lepší než technicky a kompozičně dokonalá fotka.

Moc se mi také líbí fotografie lavičky Václava Havla. Vyfotil jste ji, protože vás zaujala kompozičně nebo se v ní odráží i váš vztah k Václavu Havlovi?

Obojí. Líbila se mi fotka jako fotka. Obhlížel jsem tehdy prostor před focením Olomouckého majálesu. Líbí se mi motiv a k našemu prezidentovi Václavu Havlovi mám kladný vztah. V té lavičce je přenesená jeho myšlenka, jeho filozofie, jeho vize pravdy a lásky.

Na facebooku jste k propagaci vaší nulté výstavy zveřejnil jednu fotografii, na níž je z pohledu vidět ženskou nohu a spodní část židle, na které žena sedí. O jakou situaci tehdy šlo?

Ta fotografie je z Majálesu, z představení Divadla Tramtarie. Kolem pódia byl špatný přístup, takže jsem si vytipoval jedno místo, ze kterého jsem fotil, a tohle je fotografie z inscenace *Divoké historky*.

Je nějaké místo v Olomouci, kam se rád vracíte? Jdete někdy fotkám naproti?

Při focení reportáží fotkám naproti jít musím. A konkrétní místo, kam bych se za fotkami vracel, asi nemám. V Olomouci je spousta míst, která mne baví nejen jako fotografa, ale i jako člověka. Moc rád mám třeba prostor u Muzea umění, Denisovu ulici. Je tam muzejní budova, jsou tam koleje, výrazná plakátovací plocha, která se časem mění s aktuálními akcemi, zároveň i dostatečný, ale přehledný pohyb kolemjdoucích lidí. To vše vytváří mnohdy zajímavé a nečekané interakce.

Lavička Václava Havla

To mohu jenom potvrdit, sám mám z toho místa několik fotografií, ale asi jsem si to takto nikdy nepojmenoval. Udělal jste už dnes nějakou fotku?

Dneska? Dneska ne. Nefotím každý den.

Co vás v nejbližších dnech čeká?

Zítرا mne čeká focení Zlatých promócí na Pedagogické fakultě, na které se moc těším. Oslovili mne z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, abych udělal reportáž z této akce. V rámci osmičkového výročí pozvali ty, kteří promovali v roce 1968 a shodou okolností mezi nimi je i Jindra Štreit. Moc se na to těším.

Já vám děkuji za rozhovor a budu se těšit na vaši první výstavu.

(Rozhovor s Tomášem Helískem vedl Jiří Přivřel, pracovník v sociálních službách v denním stacionáři DC 90, ve volných chvílích fotograf a básník)

Na obou snímcích Tomáše Helíška je Denisova ulice v Olomouci.

Fotograf z teplákového města

Hynku, je to asi ta nejoblíbnější otázka, co může být, ale přesto se nemůžu nezeptat: jak ses k focení dostal? Přepokládám, že to začalo v dětství s nějakým tehdy typickým fotoaparátem Smena?

Já jsem chtěl být vždycky malíř, mělo to však jeden háček – neumím kreslit. Fotoaparát se tedy jevil jako ideální řešení, ten první jsem dostal od otce ve třetí třídě, byl to aparát Corina, jeden z nejhorších foťáků, jaký byl kdy sestrojen. Focení vřele doporučuji všem lidem bez talentu.

Na tvých foťkách mám jako laik ráda to, že jsou dělané klasicky na film. Je z nich prostě cítit nepopsatelná atmosféra, poctivá práce. Co ty a moderní technologie? Líbí se ti někdo ze současných fotografů, který pracuje s moderními technologiemi? Koho z fotografů máš rád?

Digitální fotografie bezpochyby zcela vytlačila starou dobrou ruční práci. Protože rád dělám věci rukama, nikdy jsem se klasické fotky nevzdal, je to alchymie. Ale jak už jsem řekl, foťák není důležitý, záleží pouze na výsledku. A pokud se mě ptáš na oblíbené fotografy, jsou to převážně staří harcovníci. Miluji knihu Bohemia od Jana Reicha, miluji impresionisticky máznuté fotky kyjovského samorosta Miroslava Tichého a proč to neříct, mám rád i toho zatraceného Saudka.

V průběhu let, co fotíš, jsi nafotil mnoho různých tematických cyklů. K některým se pravidelně vracíš, jsou to vlastně takové fotografické časosběry. Chápu to dobře? K čemu tě baví se vracet a proč?

Já se nevracím, já fotím celý život nepřetržitě v podstatě jen dvě věci – portrét a akt, což u mě splývá, a krajinu.

Taková dokumentární fotografie, ta jde kupříkladu zcela mimo mě.

Co se týče krajiny, znáš velmi dobře okolí Lipníka, taky jsi lipenský patriot. Znalost různých zákoutí byla krásně zúročena v publikacích *Lipník romantický* a *Lipensko romantické*. Jak vůbec k vydání těchto knih s nádhernými foťkami došlo?

Jak už jsi řekla, na počátku byla moje láska k „rodnému“ městu a jeho okolí. Díky moderním technologiím a grantu Města Lipník nebylo vydání knih až zas tak složité. Mimochodem obě knihy jsem nafotil digitálně, protože klasicky by to bylo příliš pracné.

Jak vznikají tvé fotky? Bývá to častěji náhoda, že tě např. při procházce něco „osloví“ a v případě, že máš foťák u sebe, hned fotíš, nebo si řekneš: to by byla fajn fotka, ale chce to počkat na jinou denní popř. roční dobu a pak čekáš na vhodný okamžik?

Moje krajinářská fotka je vlastně vedlejší produkt. Prvotní je pro mě samotná procházka krajinou, a když mě něco zaujme, tak to vyfotím. U inscenované fotky je to po-

Hynek Polák, lipenský fotograf, patriot a literát, se narodil v roce 1974 v Boskovicích. Od pěti let žije v Lipníku nad Bečvou. Po absolutoriu hranického gymnázia vystudoval obor knihovnictví na Slezské univerzitě v Opavě. Je autorem několika fotografických výstav konaných převážně v Lipníku nad Bečvou, fotografických knih (*Lipník romantický* a *Lipensko romantické*). Je rovněž autorem sloupků a povídek vydaných souborně v knize *Povídky z teplákového města*. Provozuje vlastní webové stránky www.lipmistr.cz.

Pocta Vermeerovi

chopitelně jinak, tam se musí vše dopředu připravit. Kupříkladu postavit kamaráda do mušle.

Kromě toho, že rád pozoruješ krajinu, jsi taky milovník (nejen) starého umění, zejména malířství a sochařství. Předpokládám, že i zde nacházíš inspiraci. Minimálně u soch je to patrné, často jsou na tvých fotkách zachyceny...

Mám rád lidský otisk v krajině, obzvláště drobné sakrální stavby nebo právě sochy, ty mohou krajinu krásně dotvořit. A co se týče malířství, tak tím se inspiroji při různých fotografických parafrázích a kompozicích. Je to jakási moje poklona oblíbeným mistrům různých epoch a směrů.

Zůstaňme ještě u tvé oblíbené krajiny. Máš kromě okolí Lipníka ještě jiné místo, kam třeba pravidelně jezdíš s foťákem? Takovou svou „srdcovku“?

Rád bych nafotil moravskou obdobu Reichovy Bohemie, ale nevím, jestli k tomu někdy dojde. Morava je sice malučká, jak se zpívá v písničce, ale zase tak malučká, abych ji bez problému objel na kole, přece jen není. Asi si to nechám na důchod, i když já vlastně doufám, že se důchodu nedožiju, neboť každý správný umělec by měl zemřít mlád.

Zajímalo by mě, jak funguje výběr aparátu, se kterým pracuješ. Předpokládám, že podle toho, jaký objekt jdeš fotit, si vybereš foťák. Anebo je to tak, že máš období, kdy fotíš jedním a až tě přestane bavit, pracuješ s jiným přístrojem?

Spíš to druhé. Ale především mi na aparátu nikdy příliš nezáleželo, fotil jsem vším, co mi přišlo do ruky – papírovým foťákem Dirkon z časopisu ABC počínaje a mobilním telefonem konče.

Právě focení tím papírovým foťákem mě fascinuje. V sobotu 22. září jsi otevřel zatím poslední výstavu ve své polosoukromé galerii v domě, kde žiješ a tam jsou prezentované právě fotografie pořízené tímto papírovým přístrojem. I ostatní fotky, pokud nebyly foceně na tento „papírák“, byly pořízeny starým primitivním aparátem. Jak se s tím papírovým foťákem vlastně fotí? Zkoušíš hranice, kam až v jednoduchosti přístroje lze zajít?

Ten „foťák“ funguje na principu kamery obskury neboli dírkové komory. Fotí na kinofilm, takže práce s ním není zdaleka tak složitá jako třeba s deskovým přístrojem s měchem. Ale máš pravdu, taky mě fascinuje, že to vůbec fotí.

Ohledně výstavních prostor: hodláš jít v budoucnu „více za lidmi“ a přesunout se do nějakých oficiálních prostor, tak jako např. několikrát v minulosti do prostor lipenské městské knihovny, nebo ti vyhovuje dělat výstavy takto komorně?

V Lipníku máme krásnou novou zámekovou galerii Knírna. Lipenská vrchnost mi ale není příliš nakloněna, takže vrata této galerie mi zůstávají uzavřena. Nezbyvá, než se uchýlit do undergroundu.

Jedna z tvých dřívějších výstav byla věnována fotografům, což jsou světelné otisky předmětů položené na fotografický papír. Jak ses k této technice dostal? A děláš ještě fotografie?

To je vlastně třetí věc, kterou dělám celoživotně. Je to ještě větší nářez, než ten papírový foťák. Tady už k vytvoření fotografického obrazu žádný foťák nepotřebuješ, stačí jen světlo. Dělám je od třetí třídy dodnes a od otisku žiletky jsem se „vypracoval“ k fotografům těstovin, sýrů, želatinových medvídků a jiných pochutin.

Obyvatelé Lipníka a okolí tě znají nejen jako fotografa, lipnického patriota, ale také jako autora textů. Máš své stránky (Lipmistr.cz), píšeš povídky, haiku... To není úplně typická literární forma. Jak jsi k haiku přišel?

Píšu spíš povídky, haiku je jen doplňková tvorba. Odjakživa mám rád starou čínskou poezii, ale k japonskému haiku jsem se dostal relativně nedávno. Tento minimalistický literární žánr mě natolik uchvátil, že jsem začal haiku sám psát. Inspirací je mi především moje zahrádka, protože kromě focení jsem taky vášnivý zahradník.

No jo, k výčtu tvých zálib je třeba zmínit i tvé milované bonsaje! Co třeba taková výstava fotografií bonsajů?

Na bonsajích se mi líbí, že jsou takovou zmenšenou krajinou v květináči. Já dělám ovšem jen takové české pseudo-bonsaje, Japoncům se nemohu rovnat, protože mají tisíciletý náskok. Co se týče fotografií bonsajů, tak nějaké jsem samozřejmě už pořídil, ale na výstavu to ještě není.

Připravila Veronika Sovková, absolventka oboru Historie s rozšířenou výukou jazyků na Slezské univerzitě v Opavě. Od roku 2000 pracuje jako historička a kurátorka sbírkových fondů ve Vlastivědném muzeu v Olomouci.

sovkova@vmo.cz

Židle

Zámek

Pocta Janu Saudkovi

A pak i mě dostihla digitální fotografie...

Pocházím z Olomouce, ale od roku 1966 trvale žiji v Jeseníku. Měla jsem 13 let, když si naše rodina pořídila první fotoaparát – byl to legendární flexaret. Začala jsem jako nadšenec chodit do fotokroužku v rodné Olomouci, kde jsem se naučila nejen prvním krůčkům ve světě fotografie, ale také práci při vyvolávání fotografií. Rodiče mi postupně koupili zvětšovač a další nezbytné zařízení. A tak samozřejmě nastal čas koupelnové fotokomory. Fotografie, tehdy černobílá, mě uchvátila, a byla to s přestávkami láska na celý život. Dlouhá léta jsem pro nedostatek času, který mi zaplňovala rodina a hlavně děti, fotila jen rodinné fotky. Když se na trhu objevily barevné filmy, koupila jsem si fotoaparát na kinofilm.

A pak i mě dostihla digitální technologie. První digitální aparát jsem dostala jako dárek. Následovala dovolená

s kurzem fotografování – potřebovala jsem s tou novou technikou poradit, bylo to úplně jiné než analogová fotografie. Na fotografické dovolené jezdím od té doby každoročně. Jsem z Jeseníku, a tak samozřejmě fotím krásnou jeseníckou přírodu. Přestože je mým hlavním „foto zájmem“ krajinářská fotografie a k tomu samozřejmě patří i detaily v krajině, fotím vše, co mě nějakým způsobem zaujme, třeba architektonické prvky. Ráda zkusím fotografování makro snímků.

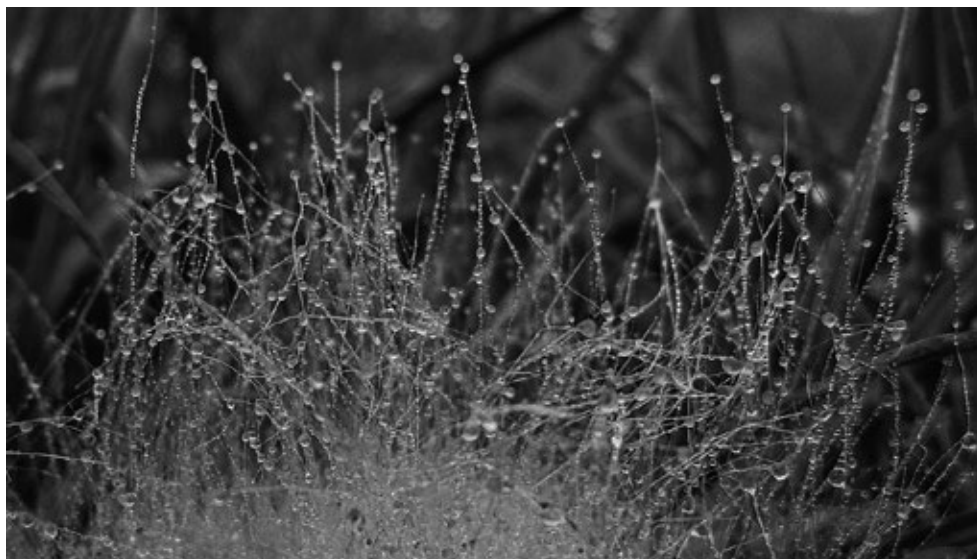
Jsem členkou Jeseníckého fotoklubu, podílím se na jeho činnosti a spolu s kolegy každoročně vystavuji na tradiční klubové výstavě. Zúčastňuji se i dalších projektů pořádaných fotoklubem.

Zdenka Žichovská, členka jeseníckého fotoklubu

Před bouřkou

V ranní rose

V mlze

Den, kdy nefotím, považuji téměř za promarněný

Pocházím z Mikulovic, kde žiji od raného dětství. Dnes již patřím do kategorie „senior“ a snažím se patřičně si tuto etapu života vychutnat. 21. století přineslo do našich životů mnoho změn. Ty velké, které se dotýkají většiny z nás, a potom ty malé, osobní. Jedna taková změna u mě nastala v roce 2003, kdy znovu začal být činný Jesenický fotoklub a já se stala jeho členkou.

A tak jsem si začala plnit svůj dětský sen, naučit se alespoň trochu fotografovat. Zaplašila jsem tím stín „prázdného hnízda“, kdy děti odešly z domu a já jsem hledala prakticky nový smysl života. Kouzlu fotografování jsem zcela propadla. Dnes považuji den, kdy nefotím, skoro za promarněný, ale naštěstí není těchto dnů v roce moc. A co fotím nejraději? Na to je těžké odpovědět. Ve fotografii nemám vyhraněný směr. Kromě architektury a aranžované fotografie fotím vlastně vše, co mě nějakým způsobem zaujme. Ráda fotím přírodu, krajinné detaily, flóru i faunu, odrazy ve vodě, ale také třeba lidi v ulicích. Láká mě sociální fotografie, kde jsou hlavním motivem lidé a jejich sociální postavení. Obecně je vžito, že sociální fotografie dokumentuje pouze negativní stránku lidských osudů, ale tento typ fotografie může zobrazovat i lidské radosti. Velmi ráda cestuji a nikdy mi na cestách nechybí fotoaparát.

Pravidelně vystavuji své fotografie na klubových výstavách Jesenického fotoklubu; měla jsem již také několik autorských výstav, a to nejen v Jeseniku, ale i ve Zlatých Horách, Vidnavě, Paczkově a Glucholazích.

O Jesenickém fotoklubu

Zlatá léta Jesenického fotoklubu, který již existuje více než padesát let, plynula zejména před rokem 1989. Skupině nadšených fotoamatérů, zformované kolem zakládajících členů Františka Chlumeckého a Radka Márinky, se dařilo rozvíjet jak vlastní fotografickou činnost, tak i „za-

psat“ tento druh umění do povědomí široké veřejnosti. Dnes už se najde jen málo pamětníků třeba legendární fotosoutěže Seniorfoto, jež se tehdy konala jednou za dva roky a byla určena pro fotoamatéry nad 60 let. Jeseničtí fotografové se se svojí tvorbou zúčastňovali různých soutěží a fotografických klání; snímky fotografů Jiřího Štrajta z Javorníku, Antonína Řihy z Bohdíkova, Miroslava Čučky a Františka Kyjovského z Jeseníku se objevovaly v celostátních časopisech a novinách. Ale i ostatní byli velmi aktivní. Zájem o práci ve fotoklubu upadl záhy po roce 1989 a fotoklub ukončil svou činnost. Ale krása fotografického koníčku přivedla znovu Jesenický fotoklub k životu v roce 2003. Přibyli noví členové, nastoupila éra digitálních fotoaparátů. Fotoklub rozjel svou činnost naplno, a to nejen pravidelnými schůzkami, ale také soutěžní a výstavní činností. Jenže čas je neúprosný, první členové Jesenického fotoklubu zestárlí anebo již nejsou mezi námi. Zájem mladých fotografů o sdružování a přebírání informací a zkušeností je prakticky nulový. Žijeme v době internetu, žijeme na sociálních sítích, žijeme zrychleně. Z více jak dvaceti členů porevolučního fotoklubu zůstala pouze hrstka lidí, kteří se snaží zachovat Jesenický fotoklub při životě. I nadále je každoročně pořádána výroční fotoklubová výstava a někteří členové pořádají také autorské výstavy.

V dnešní době fotografuje skoro každý – dobře, anebo špatně. I v době digitálních technologií však stále platí slova Arnolda Newmana: *„Fotoaparáty nevytvářejí fotografie, jsou to jen nástroje. Fotografie děláme svým srdcem a myslí. Na fotografii musíme zachytit hledající a otevřenou mysl.“*

Elena Valeriánová, členka Jesenického fotoklubu

Kaluž plná radosti

Do mlhy oděná

Karlova Studánka

V ulicích velkoměsta

Abstraktní fotografie Dalibora Sedláka

Vlasta Hlůzová

Šternberský rodák Dalibor Sedlák (*1954) pochází z učitelské rodiny. Oba jeho rodiče, Josef i Lubomíra Sedlákovi, byli pedagogy; do Šternberka nastoupili krátce po skončení 2. světové války. Vychovali čtyři děti, tři dcery a jediného syna.

Dalibor již od 3. třídy základní školy projevoval výrazné výtvarné sklony. Svůj projev zdokonaloval prostřednictvím výtvarných kurzů při Domě osvěty pod vedením šternberského malíře Willy Zlamala st. a později navštěvováním základních uměleckých škol (ZUŠ) v Olomouci a ve Šternberku. Jeho práce, zasílané do okresních soutěží zájmové umělecké činnosti v Olomouci, získávaly ceny; byl oceněn i v celostátní soutěži Generace v Ostravě.

Po dokončení základního školního vzdělání studoval v letech 1969–73 na Gymnáziu ve Šternberku. Jako člen výtvarného kroužku profesora Petra Skyvy se pravidelně účastnil letních krajinářských soustředění pod jeho vedením i pravidelných malířských výstav Konfrontace a později KVAŠ (Klub výtvarníků amatérů Šternberska). Další studium mu nebylo rozmístovací komisí na gymnáziu doporučeno „z kádrových důvodů“, a to „...pro politické postoje otce v krisových letech“. Josefu Sedlákovi, v letech 1959–1970 řediteli tehdejší šternberské 2. základní devítileté školy (ZDŠ) Dr. Hrubého, bylo ještě před stranickými prověrkami zakázáno působení ve veškerém školství, od pololetí školního roku 1969–70 byl odvolán z funkce ředitele školy a byla mu zakázána jakákoli publicistická činnost.

Po maturitě na gymnáziu Dalibor působil na šternberském hradě (1973–1992); nějaký čas jako průvodce, později jako zástupce kastelána a konzervátor sbírek. V letech 1976–78 absolvoval kurz všeobecné muzeologie při Slezském muzeu v Opavě a následně v roce 1979 odborný kurz muzejních konzervátorů při Moravském zemském

muzeu v Brně. V letech 1992–1994 pracoval jako odborný konzervátor a restaurátor uměleckých děl ve Vlastivědném muzeu v Olomouci a od roku 1994 vykonává tutéž činnost v Muzeu umění Olomouc. Rukama mu procházejí ta nejvzácnější díla ze sbírek Muzea umění. Jako konzervátor se stará o to, aby byla v co nejlepším stavu; nesmí přehlédnout nejmenší drobnost. Protože olomoucké Muzeum umění se kromě jiných kulturně vzdělávacích projektů prezentuje především bohatou výstavní činností, podílí se Dalibor Sedlák taktéž na přípravě různých krátkodobých, střednědobých i dlouhodobých výstavních expozic v tuzemsku i v zahraničí; některé vzácné exponáty si totiž muzea na dobu výstavy zapůjčují. A tak pracovně navštívil také celou řadu evropských měst, např. Řím, Saint-Etienne, Berlín, Frankfurt nad Mohanem, Augsburg, Karlsruhe, Vídeň, Salzburg, Brusel, Antverpy, Helsinky, Krakov, Székesfehérvár ad.

Z výstavy (Dalibor Sedlák je třetí zleva)

Smysl pro detail promítá Dalibor Sedlák rovněž do vlastní umělecké tvorby, především do fotografií přírody. Volné fotografické tvorbě se věnuje intenzivně již řadu let. Stálou inspiraci pro ni nachází v krajině. Neúnavně v ní hledá a objevuje krásu a harmonii. Jeho práce přitom prošly zajímavým uměleckým vývojem. Od počátečního realistického pohledu na svět kolem nás postupně přešel k abstrahování. Nejde mu již jen o věcné dokumentování, o zachycení reálné skutečnosti, ale jakoby se snažil ztvárnit i vnitřní vlastnosti zvoleného objektu. Vytváří pomocí své bohaté fantazie realitu zcela novou, a tak vzniká neobyčejně zajímavý a emocionálně působivý obraz.

Umělecký fotograf Dalibor Sedlák pracuje s černobílou i barevnou fotografií. V přírodě si obvykle pečlivě vyhledává zajímavý detail, výsek, malou část reality. Chápe ji jako uměleckou zkratku. Na jeho fotografiích jsou zachyceny věci zdánlivě zcela obyčejné, ale my je vidíme nyní již nově, protože autor jim vdechne nevšední krásu svého tvůrčího uměleckého pohledu. Stébla trav, ledové kouzlení v potoce, zmrzlé kapky vody, zlomená větev, rozpraskaná kůra, suky ve dřevě, rzivý plot... a mnoho dalších všedních věcí jsou ústředním tématem mimořádných obrazů Dalibora Sedláka. Jeho umělecké snímky jsou lyrické, laskavé i optimistické a mají vysokou estetickou hodnotu. Přírodu z bezprostřední blízkosti viděnou jeho očima jako novou realitu jsme mohli v posledních letech obdivovat i na řadě výstav v regionu.

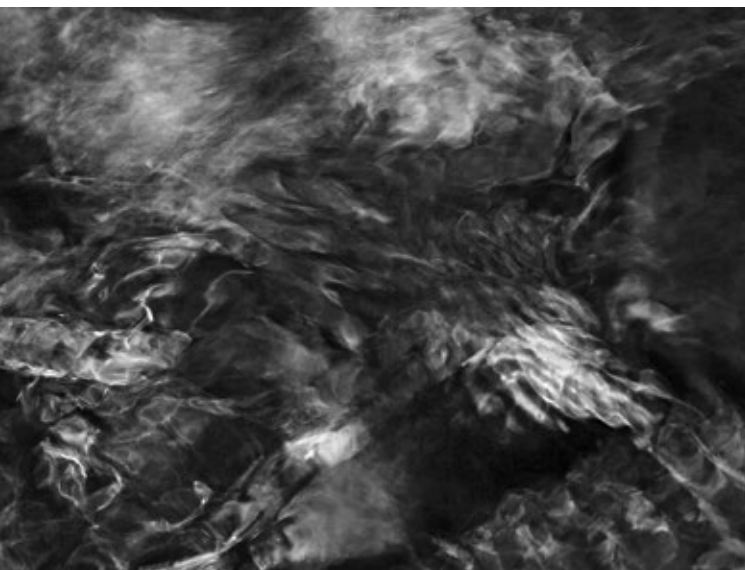
Kvalitu autorových fotografií ocenil několikrát i jiný náš vynikající fotograf, profesor Jindřich Štreit ze Sovince. Ve svém úvodním slovu u příležitosti zahájení zatím poslední výstavy Dalibora Sedláka v Prostějově (2017–18) mj. řekl: „*Tvorbu Dalibora Sedláka sleduji již několik let. Mohu pozorovat, jak se proměňuje rukopis tohoto výrazného autora. V jeho současném díle je prioritní jeho emocionální působení, meditativní rovina. Vznikají tak mimořádné obrazy, které nás fascinují svou imaginací.*“ Vynikající odborné zhodnocení díla Dalibora Sedláka zaznělo už na vernisáži jeho fotografické výstavy v Muzeu Prostějovska v Prostějově v roce 2006. Mgr. Helena Musilová, historička umění

Noční stíny na šternovském rybníčku

a do roku 2007 kurátorka fotografických sbírek Muzea umění Olomouc návštěvníkům výstavy též přiblížila různé přístupy fotografů při zachycování vybraného objektu:

„*Fotografování přírody předpokládá aktivní přístup autora k dané předloze. Rozvinutou představivostí a osobitou schopností proměňovat skutečnost – tj. rozhodnout o přesnosti, neostrosti či rozplývání, o deformaci, o úhlu pohledu – fotograf ve svém obraze ztvárňuje vnitřní vlastnosti, vnitřní život zvolených předmětů. Sám vlastně vytváří realitu*

Kouzlení vody (pottůček nad Dolním Žlebem)

Barvy a tvary

novou. (...) Světlo a stín ostře modelují strukturu materiálu, vytvářejí grafické efekty, formují nové a nečekané vztahy mezi přírodninami. Díky tomu často námět, běžně vězící ve své věčnosti, má na pozitivu charakter téměř abstraktní.

Podstatnou roli v Sedlákových snímcích hraje barva, která vytváří náladu a charakter snímku. Barevná fotografie patří zdánlivě k nejjednodušším, ve skutečnosti však k nejtěžším fotografickým projevům. Tím, že si fotograf sám snímek nezvětšuje, ale je nucen spoléhat na třetí osobu, musí mít v okamžiku stisknutí spouště naprosto jasno v tom, co, jak a proč a s jakým cílem fotografuje.“Sedlákův zájem o zajímavý přírodní detail, o věci všední a až nicotné nepovažuje za zbytečný, protože „ (...) v životě, a tedy i v umění, chápaném jako vyjádření podstaty života, není nic, co bylo nicotné“.

Práce Dalibora Sedláka budí již řadu let zájem a zaslouženou pozornost. Jeho krajinomalby i fotografie kráslí interiéry mnoha domácností jeho přátel a známých či čekárny lékařských ordinací. Pohlazením pro duši jsou také jeho novoročenky. Krásná příroda Šternberska v proměnách ročních období, zachycená jeho objektivem, v dohledné době jistě potěší nejen všechny zdejší milovníky přírody, ale též návštěvníky Šternberka a turisty, a to v podobě obrazové publikace, kterou Dalibor Sedlák ze svých snímků připravuje k tisku.

Je pozoruhodné, že umělecké sklony mají v rodině Sedlákových generační pokračování. Daliborův otec, učitel a promováný filolog Josef Sedlák (26. 1. 1922 Velká Bíteš – 18. 5. 2007 Šternberk), je považován za nejvýznamnější kulturní osobnost poválečného Šternberska nejen jakožto literát (spisovatel, básník, překladatel, bibliofil), ale také jako výtvarník (kamenosochař, restaurátor, řezbář). Základy řemeslné zručnosti při práci s dřevem, získané již u svého otce, bednáře ve Velké Bíteši, zdokonalil zejména během „zamořených let“ totality k mistrovství, stejně tak jako práci s kamenem.

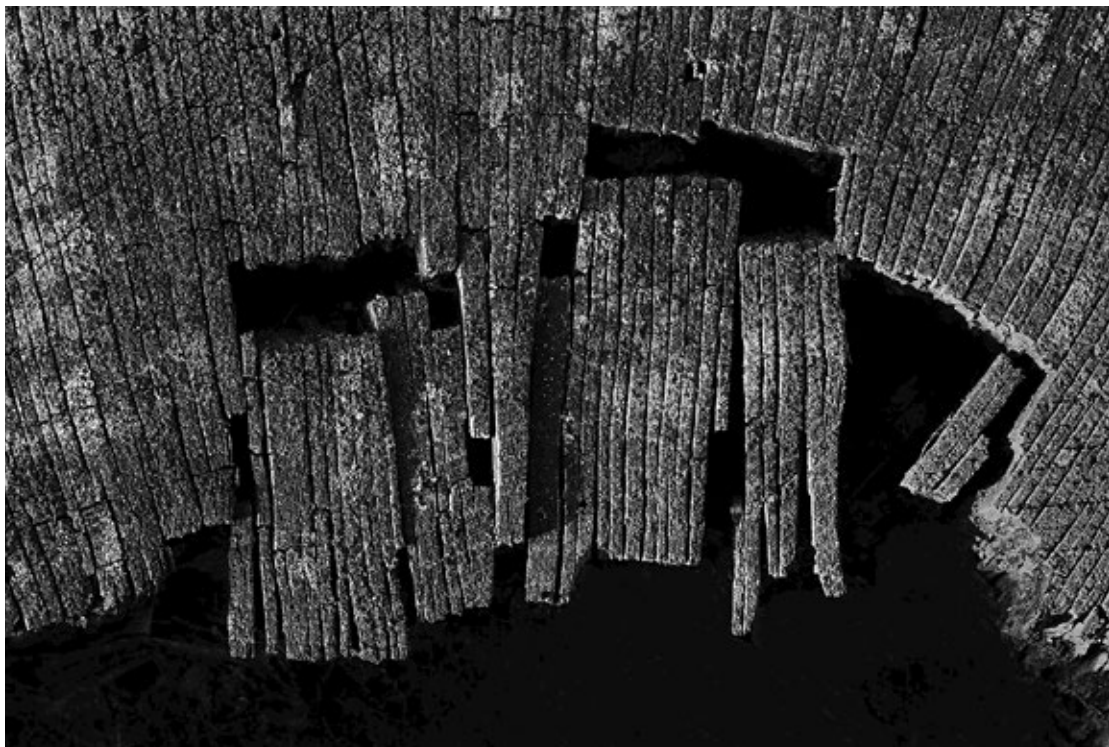
Syn Dalibor je širokou kulturní veřejností vnímán jako výborný malíř i kreslíř, zručný restaurátor, především

však jako vynikající umělecký fotograf. Jeho manželka Světa, učitelka v mateřské škole, je ženou s vyříbeným smyslem pro umění. Proto obě jejich děti vyrůstaly v prostředí, v němž se jejich umělecké vlohy úspěšně rozvíjely. Daliborův syn Ondřej Sedlák působí v rodišti svého praděda, bednáře Josefa Sedláka (1894–1974), jako učitel hudby na Základní umělecké škole. Hraje na kytaru, komponuje a věnuje se i řezbářství (čajové lžičky a náčiní pro zvláštní přípravu čaje). Svoje práce vystavuje většinou ve spolupráci s dalšími umělci, poněkud s keramiky; dostal se takto i do města měst – New Yorku. Pořizuje také dokumentární fotografie. Daliborova dcera Jana je učitelkou výtvarného oboru pro základní umělecké školy, nyní pracuje v Galerii výtvarného umění v Ostravě. GVUO pořádá v Domě umění pro učitele, děti a mládež

různé výtvarné workshopy, motivační a edukační programy i odborné kurzy, jež Jana Sedláková jako lektorka úspěšně vede. Mimoto se věnuje meditační hudbě, přičemž používá různé typy fléten, např. japonskou flétu shakuhachi, indiánskou flétu, dále tibetskou mísu, dešťovou hůl, zvonkohry koshi a shanti, sundrum (sluneční buben), kantelu (pentatonický strunný nástroj původem z Finska) či žaltář (psaltérium). Také Jana Sedláková maluje a svoje práce vystavuje. Píše rovněž lyricky laděné básně, jejichž prvním čtenářem a kritikem byl před lety její dědeček Josef Sedlák...

A tak vlastně již tři generace šternberských „Sedláků“ pokračují v rodinné umělecké tradici, zabývají se profesně uměním a sami jsou tvůrci krásy, kterou bohatě a útěšně obdarovávají naše smysly.

Lesní klaviatura

Za fotografem Jiřím Fraitem

Jiří Hastík

Dvacátého prvního srpna letošního roku, tedy v den padesátého výročí okupace naší země vojsky Varšavské smlouvy, se v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie rozloučila rodina, kolegové a početná veřejnost se známým olomouckým fotografem Jiřím Fraitem. Termín pohřbu byl jistě dilem shody okolností, nicméně v mnoha ohledech asociuje řadu dramatických událostí, které limitovaly Jiřího cestu životem.

Nejmladší ze šesti sourozenců Jiří se narodil 27. května 1953 půl roku po zatčení svého otce Jana, který zřídil a provozoval luxusní fotoateliér Elektrofot v domě U Zlatého jelena na Dolním náměstí. Fraitév ateliér vynikal moderními pracovními a technickými postupy především v oblasti světelných efektů. Svými fotografiemi obeslal Jan Fraité řadu celostátních i mezinárodních soutěží, na nichž získal mnohá ocenění. Zejména jeho portréty a snímky interiérů památkových objektů se vyznačovaly výrazně výtvarným pojetím kompozice a schopností světelně ozvláštnit charakter zvoleného tématu. Soukromé podnikání však musel v rámci znárodnovacího procesu ukončit v roce 1951. Jan byl rovněž funkcionářem Československé strany lidové, v níž zastával funkci předsedy krajského výboru, a poslancem Parlamentu Československé republiky. V roce 1953 byl v inscenovaném procesu odsouzen k nepodmíněnému trestu na sedm a půl roku a ztrátě veškerého majetku. Poté, co byl v rámci amnestie propuštěn, pracoval v dělnických profesích. K práci fotografa na výstavišti Flora se směl vrátit až v roce 1963. Uvedené události měly přirozeně vliv na život rodiny, která byla nucena zaměnit měšťanské pohodlí v Palackého ulici za nouzový byt v Řepčíně. Základním zdrojem obživy jim tenkrát byly

produkty vypěstované na zahradě na Nové ulici, na níž Fraitévy děti trávil veškerý volný čas.

Jiří projevoval od útlého dětství výrazný výtvarný talent a rukodělnou zručnost. Od třetí třídy základní školy do svých patnácti let navštěvoval výtvarný obor Lidové školy umění, kde tenkrát pedagogicky působilo několik renomovaných umělců, mezi jinými Miloslav Stibor, Věra a Pavel Kotasovi, Radko Mašata a Marie Bělohávková. Jiří prošel ve škole všemi obory – kresbou, grafikou, malbou i modelováním. Aktivně se věnoval také hudbě v rámci provozování beatových mší a pozdějšího působení v pěveckém sboru Žerotín. Své technické a rukodělné schopnosti v dětství rozvíjel především vyráběním různých modelů. Koncem šedesátých let minulého století, kdy byla obnovena činnost skautu, mohl naplno zúročit také svůj vztah k přírodě aktivním členstvím v katolickém oddílu Světloňoši.

Vedle nesporného otcova příkladu byl rozhodujícím impulzem, který Jiřího přivedl k intenzivnímu zájmu o fotografii, prázdninový pobyt u starší sestry Jany v Jeseníku v roce 1968. V provozovně družstva Fotografia, kterou Jana vedla, pomáhal ořezávat fotografie a mohl tak autenticky sledovat dění v profesionálním ateliéru.

Po návratu nastoupil v olomouckém Dopravním podniku do učení v oboru zámečnické, které po třech letech úspěšně ukončil. V této profesi však pracoval jen krátce. Jeho fotografie měly už tenkrát profesionální úroveň. Spolupracoval s výstavištěm Flora, regionálním tiskem i celostátními deníky. Již v roce 1973 pracoval jako fotograf v podniku Drobné zboží a současně studoval na Odborné škole fotografické v Prostějově. O dva roky později nastoupil jako fotograf a reprodukční grafik do oddělení propagace olomouckého Parku kultury a oddechu, kde setrval dalších třináct let.

Oddělení propagace PKO bylo pracovištěm, které se vyznačovalo kvalitou služeb a přátelskou atmosférou.

V rámci tisku katalogů a jiných propagačních materiálů s ním spolupracovala řada olomouckých umělců a významných kulturních osobností, s nimiž se Jiří sblížil. Zejména častá setkání s výtvarnou komunitou také ovlivnila jeho rozhodnutí věnovat se volné umělecké tvorbě. Řadu let intenzivně spolupracoval také s papežským prelátem a čestným kanovníkem Metropolitní kapituly u svatého Václava ThDr. Leopoldem Dýmalem, zejména v rámci fotodokumentace podkladů pro blahorečení olomouckého arcibiskupa a metropolitu moravského Antonína Cyrila Stojana. Významná byla také jeho spolupráce s Moravskou filharmonií a městem Olomouc, pro které nafotil obrazový doprovod k řadě průvodců a informačních materiálů. Je rovněž autorem dvou výpravných knih věnovaných metropoli Střední Moravy, což jej řadí k předním

Filharmonika (1982)

fotografickým ikonografům města. Pozoruhodný je také cyklus Fraitových snímků dokumentujících zdejší průběh sametové revoluce, který zaujme nejen přesvědčivým vystižením manifestačních nálad, ale i nápaditostí a smyslem pro individuální až komorní prožitek euforie svobody.

Výrazné výtvarné nadání zhodnotil především v několika tematických cyklech. Již v průběhu sedmého decennia začal intenzivně fotografovat v důvěrně známé krajině Litovelského Pomoraví. Tamní lužní les snímal v různých ročních obdobích s důrazem na estetickou působivost jeho tvarové struktury a přírodních světelných efektů.

Vytříbený smysl pro kompozici a dekorativní účín násobený originalitou pohledu pak charakterizuje cyklus *Filharmonika* z počátku osmdesátých let, který nafotil v prostorech Moravské filharmonie.

Struktury (2013)

Až vášnivě zaujetí přírodou je příznačné pro početnou sérii fotografií z cyklu *Jeseniky*. Toto příhraniční pohoří Jiří Frait vnímal jako chrámový prostor. Patetická působivost vertikál jehličnanů jej dovedla nejen k přesvědčivé výpovědi o charakteru lesního porostu, nýbrž k podmanivě vypjatému výrazu, který evokuje řadu duchovních souvislostí. V průběhu devadesátých let obohatil jesenická témata o zásahy grafické povahy, jimiž násobí nálehavost své výpovědi.

Cyklus *Struktury*, který vznikl od poloviny osmdesátých let, lze považovat za jakýsi souhrn Fraitova tvůrčího myšlení a základní pilíř jeho uměleckého programu. Série těchto fotografií je založena na citlivém vnímání tvarových struktur různých přírodních útvarů, které provokují lidskou imaginaci. Svým vnitřním řádem pak ponoukají člověka k pokoře a vědomí kosmických souvislostí. Zdánlivě abstraktní povaha těchto artefaktů současně vypovídá

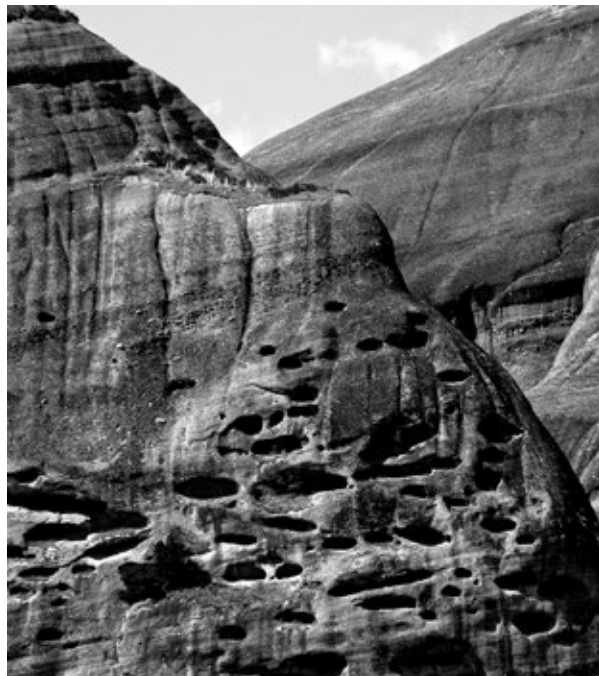

Struktury (1992)

o zjeveních, která příroda poskytne každému zanícenému hledači její uhrančivě magické krásy.

V rámci mnoha opakovaných pobytů v kolébce evropské kultury Jiří nafotil cyklus *Řecko*. Atraktivní modrobílá mozaika architektury rybářských vesnic na ostrovech, sentimentálně sugestivní východy a západy slunce nad mořem ani antické památky se však motivem jeho fotografií nestaly. I v exotickém prostředí zůstal věrný svým tradičním námětům. Fotil krajinu tak, jak ji viděl a jak ji mohli vidět i její obyvatelé v dobách antiky. Dramatické povrchy skalních útvarů a věkem zvrásněné kmeny olivovníků však v citlivém vnímání probouzejí bájná mýty i vědomí duchovních hodnot antické civilizace.

V roce 2009 Jiří utrpěl vážný úraz, který si vyžádal několik delších pobytů v nemocnici a výrazně ovlivnil jeho pohyblivost. Do role trpělivě netečného pacienta se však

Řecko (2007)

Jeseníky (1999)

nikdy nevžil. Z léčebných pobytů naopak vytěžil bohatou sérii fotografií, které posunuly jeho inspirační podněty směrem k aktuálním civilizačním problémům. Prostřednictvím těchto námětů mohl také naplno zhodnotit bohaté zkušenosti s digitální technikou, s níž léta pracoval. Nuceně vzdálen od milované přírody a v podmínkách omezeného prostoru nasnímal řadu záběrů na architekturu, která se nacházela v blízkém okolí. Vznikl tak cyklus zajímavých architektonických struktur výrazně výtvarné povahy.

V roce 1987 se Jiří Frait stal kandidátem Svazu českých výtvarných umělců a působil ve svobodném povolání. Od roku 1990 byl členem Unie výtvarných umělců České republiky a v letech 2001–2010 členem umělecké skupiny Střet. Své tvůrčí aktivity prezentoval v rámci řady samostatných a kolektivních výstav. V posledním roce života inicioval a zasloužil se o vydání knihy *Foto Frait – cesta genu*, která byla věnována památce jeho otce Jana, který

Struktury (2010)

byl pro něj příkladem profesní cti, odvahy a občanské statečnosti.

Jiří Frait patřil několik desetiletí k nejvýraznějším představitelům olomoucké fotografické tradice. Svoji uměleckou tvorbu prezentoval na řadě samostatných i kolektivních výstav. Jeho odchodem ztratila olomoucká veřejnost fotografa mimořádně citlivého vidění, umělce kultivovaného, oduševnělého výrazu a člověka vzácně pevného charakteru. Čest jeho památce.

Jiří Hastík (*1945), malíř, výtvarný teoretik, kurátor výstav, publicista. Absolvent katedry výtvarné teorie a výchovy FF UP v Olomouci. Téměř 200 samostatných a kolektivních výstav v ČR a zahraničí. Autor sedmi knih a desítek studií o výtvarném umění. Od roku 1985 působí ve svobodném povolání. Získal Cenu města Olomouce a Cenu hejtmana Olomouckého kraje v oboru kultury.

jihast@seznam.cz

Lužní les (1976)

Kulturní itinerář

Vlastivědné muzeum v Olomouci

nám. Republiky 5

Od Zborova k republice / Vojtěch Preissig – životem pro vlast

(do 13. ledna 2018)

Ve čtvrtek 4. října 2018 byl slavnostní vernisáží veřejnosti zpřístupněn výstavní projekt, který připravilo Vlastivědné muzeum v Olomouci u příležitosti 100. výročí vzniku samostatného československého státu. První ze dvou ideově provázaných výstav s názvem *Od Zborova k republice* se snaží prostřednictvím autentických trojrozměrných předmětů, zejména pak uniforem, vojenské výstroje a výzbroje a velkoplošných dobových fotografií, vtáhnout návštěvníka do pomyslného příběhu, který mohl některý z našich pradědů prožít v letech Velké války. Jeho začátek i konec se odehrál na stejném místě, na olomouckém Horním náměstí. Osud každého z vojáků, kteří zde byli 6. srpna 1918 přítomni slavnostní mši před svým odchodem na frontu, byl jiný. Mnozí z nich se ale v průběhu let stali, z části vlivem okolností, dílem díky vlastnímu přesvědčení, součástí československé zahraniční armády, která sehrála významnou roli při utváření Československa. S Olomoucí a její následnou legionářskou tradicí byli spojeni zejména příslušníci 6. střeleckého pluku Hanáckého a 2. jízdního pluku Sibiřského československé legie v Rusku, kteří se do vlasti vrátili po strastiplné cestě až dlouho po vzniku republiky, v létě roku 1920. Právě jim jsou věnovány vitríny znázorňující zákopy u Zborova či prostředí bitvy u Bachmače, od níž letos v březnu rovněž uplynulo sto let. Opomenuty nejsou ani osudy našich legionářů ve Francii a Itálii, stejně jako nelehký boj za integritu našeho státu v prvních měsících jeho existence.

Na Horním náměstí v Olomouci se návštěvník „ocitne“ během prohlídky návštěvního sálu ještě dvakrát – jako účastník slavnostního nástupu navrátilivších se legionářů

Expozice *Od Zborova k republice* je k vidění v Handkeho sále až do poloviny ledna.

v červnu 1920 a nakonec i jako svědek velkolepých oslav 20. výročí bitvy bachmačské bitvy, které se zde uskutečnily v březnu 1938 v atmosféře odhodlání bránit republiku před stupňujícím se tlakem ze strany nacistického Německa. Přejech z období monarchie do nových časů zachycují vedle panelů s historickými vstupy do dění v Olomouci zejména kolekce tzv. kolkovaných bankovek měnové reformy z března 1919, první emise československých státovek a ucelený soubor jak rakouských, tak i prvorepublikových mincí a pamětních medailí. K zajímavostem nesporně patří rovněž vystavení posmrtných masek tří hlavních tvůrců československého státu – T. G. Masaryka, E. Beneše a M. R. Štefánika.

Druhá část výstavy je věnována osobnosti a dílu jednoho z našich nejvýznamnějších výtvarníků první poloviny 20. století – Vojtěcha Preissiga. Jeho podtitul *Životem pro vlast* je vyjádřením osobních postojů člověka, který se v letech 1. světové války svou tvorbou, zvláště pak návrhy propagačních plakátů a dopisnic, výrazně zapojil do československého odboje ve prospěch dosud neexistujícího státu. O více než dvě desetiletí později pak neváhal projevit své občanské postoje i v době nacistické okupace. Jeho ilustrace ilegálního časopisu *V boj* se staly jedním ze symbolů

odporu českého národa. Vojtěch Preissig, přední osobnost české grafické a malířské scény, jehož ilustrace Karafiátových Broučků či Robinsona Crusoe mnohé z nás provázely v čase našeho dětství, neváhal v duchu ideálů svobody a lidské důstojnosti obětovat to nejcennější, svůj život. Připomenutím této skutečnosti je jak sama komorní výstava, tak i k ní vydaný katalog vytištěný Preissigovou antikvou – původním českým typografickým písmem založeným na kubistické formě.

Vlastivědné muzeum v Šumperku

Hlavní třída 22

Výstavy

Šumpersko za první republiky

(do 27. ledna 2019; viz pozvánka v Itineráři č. 3/2018)

Les objektivem lesníků KŘ Šumperk – 2017

(do 10. února 2019)

Výstava fotografií vybraných ze soutěže Lesů ČR, s. p., Krajského ředitelství Šumperk. Snímky jsou tematicky rozděleny do čtyř kategorií: Les a čas, Člověk lesu, Les člověku a Kouzelný les. Na fotografiích je zachycen les, jak ho vidí ti, jejichž nejen profesní život je s lesem spojen často už několikátou generací. Na dvanácti samonosných panelech bude vystaveno 50 vybraných fotografií, které poslali do soutěže zaměstnanci lesních správ Lesů České republiky organizačně začleněných pod Krajské ředitelství Šumperk.

Jiří Brdečka a jeho svět

(do 3. února 2019)

Výstava pořádaná v rámci 14. ročníku šumperského literárního a filmového festivalu *Město čte knihu* představuje tvorbu jedné z nejméně známých osobností české kinematografie Jiřího Brdečky. Všimá si však také Brdečky kreslíře, spisovatele a ilustrátora. Spolupracoval s Janem Werichem, Jiřím Trnkou či Oldřichem Lipským. Scenáristicky se podílel na snímcích, které jsou zlatým písmem

Výstava *Šumpersko za první republiky*

vryty mezi poklady českého filmu, jako jsou *Adéla ještě nevečeřela*, *Tajemství hradu v Karpatech*, *Až přijde kocour* nebo *Císařův pekař – Pekařův císař*. Nezapomenutelně je Jiří Brdečka spojen s postavou Limonádového Joea. Ten se nejdříve objevil na stránkách časopisu, potom se vydal na divadelní prkna, kde má úspěchy dodnes. Krátce nato vyšel jako román, který Brdečka sám ilustroval. Parodický film *Limonádový Joe aneb Koňská opera*, na kterém se Brdečka podílel také jako spoluautor návrhů kostýmů a textař písní, u publika doslova zlidověl. Brdečkovy poetické animované filmy získaly mimořádný ohlas i ve světě. Ve studiu Bratři v triku vytvářel kultivovaný protipól k americkým filmům ve stylu Walta Disneyho. Výstava vznikla díky spolupráci s dcerou autora, spisovatelkou Terezou Brdečkovou. Jako doprovodný program nabízíme komentované prohlídky a výtvarné dílny pro děti z mateřských a základních škol i pro studenty škol středních.

Betlémy

(27. listopadu 2018 – 20. ledna 2019)

Poslední letošní výstavou v Muzejčku bude výstava betlémů. Tentokrát jsme si pro malé i velké návštěvníky při-

pravili betlémy pocházející z muzejních sbírek. Obdivovat budete moci více než třicet betlémových souborů vyrobených z rozmanitých materiálů, v různých obdobích a v různé velikosti. Nejstarší vystavený betlém pochází z 19. století, je vyřezávaný ze dřeva a tvoří jej téměř 100 figurek. Pozornost upoutá jistě i betlém s figurkami v životní velikosti od současné autorky Romany Krestýnové. Z netradičních materiálů bude mimo jiné k vidění i korálkový betlém Marie Červinkové z Loštic. Přijďte si k nám odpočinout od každodenního shonu a příjemně se naladit na blížící se nejkrásnější svátky v roce.

Publikace

Severomoraváci za Velké války. Vojáci skomírající monarchie, 1916–1918 je titul a podtitul závěrečného dílu trilogie seznamující s osudy vojáků v rakousko-uherských uniformách na frontách první světové války. Publikaci vydává Vlastivědné muzeum v Šumperku a její autor Zdeněk Doubravský tentokrát zavede čtenáře na východní frontu, kde muži ze severní Moravy v rakousko-uherských uniformách čelili ruskému náporu za Brusilovovy ofenzívy. Válečné vyčerpání a zhroucení carského impéria, které vyústilo v uzavření míru s bolševickou vládou, umožnilo nejvyššímu velení armád podunajské monarchie v letech 1917 a 1918 soustředit síly proti Itálii. Poslední bitvy na řece Soče, proslulá operace nazvaná podle místa průlomu Caporetto, piavská ofenzíva a rozpad rakousko-uherské fronty jsou náplní posledních kapitol knihy. Na italské frontě zasáhli významně do bojů také Severomoraváci. Jako v předcházejících dílech jsou válečné osudy mužů ze severní Moravy působících v 93. pěším pluku šumperském, 13. střeleckém (zeměbranceckém) pluku olomouckém a 13. domobraneckém pluku olomouckém zasazeny do širšího rámce dějinných událostí v letech 1916 až 1918, vzpomínkami zajatců po skončení války pak s přesahem do dění v roce 1919.

Autor představí závěrečný díl trilogie a povypráví o jeho obsahu 27. listopadu 2018 v 17.00 hodin v přednáškovém sále šumperského muzea.

Muzeum Komenského v Přerově

Horní nám. 7

Oheň v domácnosti: 110 let od založení sirkárny v Lipníku nad Bečvou

Až do 6. ledna 2019 mohou zájemci navštívit poutavou výstavu Oheň v domácnosti, která připomíná téměř stoletou historii nejdéle fungující a nejznámější moravské sirkárny v Lipníku nad Bečvou, po 2. světové válce známé pod značkou SOLO Lipník. Výstavu připravilo Muzeum Komenského v Přerově ve spolupráci s městem Lipník nad Bečvou, lipenským Střediskem volného času a soukromým sběratelem Mgr. Michalem Urbáškem z Olomouce. Výstava výjimečně není k vidění ve výstavních prostorách přerovského muzea, ale v Galerii Konírna v Lipníku nad Bečvou.

Na návštěvníky čeká mnoho zajímavých exponátů svezných z různých paměťových institucí Čech a Moravy, od soukromých sběratelů i bývalých pracovníků zmíněné továrny. Kromě zápalek (z doby od vzniku továrny až po 90. léta 20. století) a nálepek z produkce lipenské sirkárny (od roku 1910 do roku 1985) to je i celá řada dobových fotografií, písemností, reklamních letáků, plánů a dalších zajímavých předmětů, které vznikly přímo v Lipníku. Sirkářskou část výstavy pak doplňují předměty z Muzea Šumavy v Sušici, jako jsou dobové fotografie zachycující výrobní proces sušické sirkárny a ukázka z bohaté produkce zápalek od konce 19. století do konce 2. světové války. Z Šumavy ale pocházejí také 4 unikátní předměty: model stroje, který opatroval krabičkám nálepky, hoblík na zápalkový dřevěný drát, vozík na sušení zápalek a zasouvací stroj. Posledně zmíněný předmět vznikl podle návrhu zakladatele českého sirkářství, Vojtěcha Scheinosta, který se oženil s Marií Urbanovou z obce Lazníky poblíž Lipníka nad Bečvou. Spolupořadatel výstavy Mgr. Michal Urbášek zapůjčil část své zajímavé sbírky zápalkových krabiček. Mezi nimi najdeme nejen zápalky z Lipníka z 2. poloviny 20. století, ale i z mnoha zemí světa (Asie, Amerika, Evropa) od 50. let 20. století až do žhavé současnosti.

Poměrně obsáhle jsou na výstavě zastoupeny předměty, které mají připomenout využití ohně v domácnostech našich babiček a prababiček. V dnešní době, kdy se s ohněm v některých moderních domácnostech už ani nepotkáme, si jen těžko představíme, že se oheň využíval prakticky denně: např. k svícení, vaření, topení, ohřívání vody, žehlení. A nejčastěji se zapaloval právě zápalkami, které dnes velice rychle mizí. Návštěvníci si tak prohlédnou sporáky, kamna, karmu, různé přenosné vařiče, hornické kahany, petrolejové lampy, svícny, držáky na louče, formy na výrobu svíček, kratiknot, žehličky, nahřívací kulmovací želízka, ale také sirníky na uložení zápalek (sirek), elektrické a mechanické zapalovače a součásti hasičské výstroje. Nechybějí ani školní obrazy zachycující těžbu dřeva, suroviny naprosto nezbytné pro výrobu zápalek, a věnující se požární ochraně.

Výstavu doplňují herní prvky pro dětské i dospělé návštěvníky (stavění věží ze zápalek, pexeso, hlavolamy, skládání kostek) a promítání zajímavých filmových dokumentů vázících se přímo k lipenské sirkárně nebo sběratelství zápalkových nálepek a krabiček.

A proč jsme výstavu připravili v tomto roce? Právě na letošní rok totiž připadá 110. výročí založení akciové společnosti Kupecká akciová sirkárna v Lipníku, která hned v následujícím roce (1909) zprovoznila novou továrnu na výrobu zápalek v Lipníku nad Bečvou. Společnost však produkovala zápalky již od konce roku 1908, a sice ve svém pobočném závodě ve Velkém Újezdě, který odkoupila od jejího zakladatele Hynka Hausnera. Až do 50. let 20. století byl za rok vzniku lipenské sirkárny považován rok 1908, od konce 50. let to byl rok 1909, což se odrazilo i na řadě výročních zápalkových etiket (např. 1959, 1969, 1979, 1984).

Již v roce 1913 se lipenská sirkárna stala součástí Akciové společnosti pro zápalkové zboží Helios, v roce 1922 změněné a přejmenované na SOLO spojené akciové československé sirkárny a lučební továrny v Praze. Během velké hospodářské krize v 30. letech 20. století hrozil lipenské sirkárně zánik, ale nakonec byla místo ní zrušena sirkárna v Českých Budějovicích. V březnu 1939 schválilo ministerstvo vnitra fúzi SOLO Praha s akciovou společností Spolek

Pohled do továrny na výrobu dřevěných krabiček; přelom 60. a 70. let 20. století. Foto: archiv MK.

pro chemickou a hutní výrobu v Praze, nový koncern pak nesl název tohoto spolku, zpočátku zkracovaný na Chemisolo. Po válce byly jeho podniky znárodněny a ze sirkáren v Sušici a Lipníku nad Bečvou vznikl SOLO Sušice, národní podnik. Na krátkou chvíli se lipenská sirkárna osamostatnila, a sice v letech 1950–1958. Na konci 80. let už ale bylo jasné, že technický stav strojového vybavení továrny je nevyhovující, stejně jako kvalita výrobků a efektivita práce, k tomu navíc klesala i poptávka po zápalkách. Proto se začalo uvažovat o uzavření lipenské továrny, případně o převedení na jiný provoz, v rámci jiného národního podniku. Nakonec sirkárnu dne 1. května 1990 koupila akciová společnost Moragro Slušovice, která výrobu zápalek zrušila v roce 1992, poté byly krabičky v prostorách továrny již jen kompletovány. Posledním majitelem továrny byla od roku 1998 společnost Euromatch s. r. o. Kvůli zastaralému strojovému vybavení, špatnému stavebnímu stavu budovy, narušené statické a neodpovídajícím hygienickým podmínkám byla sirkárna uzavřena dne 15. října 2002 a propuštěno posledních 76 zaměstnanců. Hlavní tovární budova tak byla nakonec, kvůli havarijnímu stavu, od února do dubna 2007 zbourána.

Lubor Maloň

